

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISIS MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης
Master Thesis

«Μορφές της τρομοκρατίας και οι επιπτώσεις της στην Ευρωπαϊκή Ένωση.»

«Types of terrorism and repercussions in the European Union.»

Άγγελος Ζήκος / Angelos Zikos

A.M. / R.N. : 19060

Ειδικές Εκδόσεις / Special Publications:

No. 2020196

Αθήνα, Ιανουάριος 2021
Athens, January 2021

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης Master Thesis

«Μορφές της τρομοκρατίας και οι επιπτώσεις της στην Ευρωπαϊκή Ένωση.»

«Types of terrorism and repercussions in the European Union.»

Άγγελος Ζήκος / Angelos Zikos

A.M. / R.N. : 19060

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Δρ. Σ. Μπλαβούκος
Αναπλ. Καθηγ. ΟΠΑ

Δρ. Ε. Λέκκας,
Καθηγ. ΕΚΠΑ

Δρ. Σ. Λόζιος
Αναπλ. Καθηγ. ΕΚΠΑ

«Εξειδικευμένη Επιστημονική Καθοδήγηση»

Β. Μαρτζάκης
M.Sc. Αξιωματικός Πυροσβεστικού Σώματος,
Πτυχιούχος Δημόσιας Διοίκησης Παντείου
Πανεπιστημίου, Expert E.U. Civil Protection
Mechanism

Ειδικές Εκδόσεις / Special Publications:

No. 2020196

Αθήνα, Ιανουάριος 2021
Athens, January 2021

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	ii
Περίληψη	iii
Abstract	iv
Κατάλογος Εικόνων	v
Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 1. Ιστορική Αναδρομή της Τρομοκρατίας.....	5
Κεφάλαιο 2. Ορισμοί της τρομοκρατίας	7
Κεφάλαιο 3. Μορφές της τρομοκρατίας.....	11
Κεφάλαιο 4. Αναφορά τρομοκρατικών χτυπημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα τελευταία 10 χρόνια.....	19
4.1. Charlie Hebdo, 2015	19
4.2. Bataclan, 2015	19
4.3. Νίκαια Γαλλίας, 2016.....	20
4.4. Βαρκελώνη, 2017	21
4.5. Στρασβούργο, 2018	22
4.6. Βερολίνο, 2016.....	22
Κεφάλαιο 5. Οικονομικές - πολιτικές - κοινωνικές επιπτώσεις του φαινομένου της τρομοκρατίας στην Ευρώπη.....	24
Κεφάλαιο 6. Πολιτικές και δράσεις αντιμετώπισης του φαινομένου	27
Κεφάλαιο 7. Συμπεράσματα-Προτάσεις	34
7.1. Συμπεράσματα.....	34
7.2. Προτάσεις	36
Βιβλιογραφία	37
Ηλεκτρονικές Πηγές.....	39

Περίληψη

Η τρομοκρατία θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε, πως στην πραγματικότητα μάλλον υπήρξε διαχρονικά και δεν είναι τόσο πολύ έναν φαινόμενο μόνο της σύγχρονης εποχής και των τελευταίων αυτών δύο αιώνων. Η περίπτωση της είναι συνδεδεμένη με την χρήση βίας ειδικότερα εις βάρος ανυπεράσπιστων, άμαχων πληθυσμών, οι οποίοι μπορεί να θωρούνται στόχοι από κάποιες ομάδες, οργανώσεις ή αντίστοιχα από μεμονωμένα άτομα, που έχουν συγκεκριμένες ιδέες, λόγω της σύνδεσής τους με κάποιο θεσμό, κάποιο κράτος ή κάποια συγκεκριμένη πολιτική, οικονομική, θρησκευτική, κοινωνική κλπ εξουσία.

Κάτι τέτοιο, ως προς το πεδίο της συγκεκριμένης εννοιολόγησης, είναι αλήθεια, πως μπορεί να δημιουργεί κάποια προβλήματα ως προς την προσπάθειά μας να ορίσουμε επακριβώς το τί είναι η τρομοκρατία. Πέραν τούτου όμως, σαφέστατα στις μέρες μας δεν παύουν να υφίστανται μια σειρά από περιπτώσεις οργανώσεων, τροφοδοτούμενων ιδεολογικά από συγκεκριμένες κοσμοθεωρίες, σε επίπεδο πολιτικής, κοινωνίας ή θρησκείας και που προβαίνουν στην διάπραξη εγκλημάτων ακόμα και εις βάρος αθώων πολιτών.

Άλλωστε, γεγονότα, όπως οι μεγάλες τρομοκρατικές επιθέσεις στην Ευρώπη, εκ μέρους ακραίων ισλαμικών φονταμενταλιστικών οργανώσεων ή οπαδών των θεωριών τους, συνέβαλαν αποφασιστικά στο να δημιουργηθούν στην πορεία διάφοροι ειδικοί μηχανισμοί ασφαλείας και ελέγχου, με στόχο την αποφυγή στο μέλλον χτυπημάτων, όπως τα συγκεκριμένα. Αυτοί οι μηχανισμοί μάλιστα, επικεντρώνονται, όπως θα φανεί και πιο κάτω σε μια σειρά από συγκεκριμένες παραμέτρους, οι οποίες αφορούν την ύπαρξη ενός τεράστιου δικτύου ψηφιακού ελέγχου (έλεγχος ιστοσελίδων με φανατικό περιεχόμενο, έλεγχος στα προφίλ ύποπτων ατόμων συνδεδεμένων με ακραίες εξτρεμιστικές ιδέες και οργανώσεις) αλλά και ελέγχου κατά μήκος των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης εν γένει. Στο πλαίσιο αυτών των μηχανισμών, σαφέστατα υφίσταται κι ένα σύνολο πρωτοβουλιών σε τομείς, όπως αυτός της εκπαίδευσης με στόχο την καταπολέμηση των εξτρεμιστικών ιδεολογιών ή επίσης και η πολιτική της καταπολέμησης διαφόρων τρομοκρατικών οργανώσεων μέσω του παγώματος λογαριασμών μελών τους σε όλο τον κόσμο.

Λέξεις κλειδιά: Τρομοκρατία, η τρομοκρατία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τρομοκρατικά χτυπήματα στην Ε.Ε., Ευρωπαϊκή Ένωση.

Abstract

Terrorism could be considered, in fact, rather to have existed over time and is not so much a phenomenon only of the modern era and these last two centuries. Its case is linked to the use of force, especially against vulnerable, civilian populations, who may be targeted by certain groups, organizations or individuals who have specific ideas due to their affiliation with an institution, a state or some specific political, economic, religious, social, power etc.

Such a thing, in terms of the scope of this concept, it is true, that it can create some problems in terms of our attempt to define exactly what terrorism is. But beyond that, clearly today there are a number of cases of organizations, ideologically fueled by specific worldviews, at the level of politics, society or religion and that commit crimes even against innocent citizens.

After all, events such as the major terrorist attacks in Europe, by extremist Islamic fundamentalist organizations or followers of their theories, have contributed decisively to the creation of various special security and control mechanisms in order to prevent future strikes, such as these. In fact, these mechanisms are focused, as will be seen below, on a number of specific parameters, which relate to the existence of a huge network of digital control (checking websites with fanatical content, checking the profiles of suspects associated with extreme extremist ideas and organizations) but also control along the borders of the European Union in general. Under these mechanisms, there is clearly a set of initiatives in areas such as education to combat extremist ideologies or also the policy of combating various terrorist organizations by freezing the accounts of their members around the world.

Key Words: Terrorism, terrorism in European Union, terrorism attacks, European Union.

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1 Ένα από τα αεροπλάνα συντρίβεται στο κτίριο του World Trade Center την 11 ^η Σεπτεμβρίου του 2001. (Πηγή: https://www.911memorial.org)	1
Εικόνα 2 Μια φωτογραφία που δείχνει αναμμένα κεριά, λουλούδια και μηνύματα σε ένα προσωρινό μνημείο γύρω από την αναμνηστική πλάκα έξω από την αίθουσα συναυλιών Bataclan ως αφιέρωμα στα θύματα της επίθεσης, στην οποία 90 άνθρωποι σκοτώθηκαν. (Πηγή: Christophe Archambault-AFP)	20
Εικόνα 3 Ένας Βέλγος στρατιώτης μιλά σε έναν αστυνομικό έξω από τον Κεντρικό Σταθμό των Βρυξελλών μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις, 22 Μαρτίου 2016. (Πηγή: AFP)	27
Εικόνα 4 Ευρωπαϊκή Ένωση και Τρομοκρατία.(Πηγή: Bluedesign/Fatolia)	34

Εισαγωγή

Εδώ και δεκαετίες μια βασική συνισταμένη των διεθνών γεωπολιτικών συγκρούσεων και ανταγωνισμών, φαίνεται να αποτελούν οι πράξεις εκείνες που έχουν την ετικέτα της "τρομοκρατίας". Μια πληθώρα γεγονότων εδώ και καιρό (θα μπορούσαμε να πούμε περίπου από τη δεκαετία του 60' με τις περιπτώσεις των αεροπειραιτών για παράδειγμα από παλαιστινιακές οργανώσεις) φαίνεται να προσφέρουν το υλικό εκείνο με βάση το οποίο γίνεται προσπάθεια να οριστεί το τί ακριβώς είναι η "τρομοκρατία".

Η τελευταία την ίδια στιγμή φαίνεται επίσης να είναι ένα φαινόμενο με ιδιαίτερο εύρος και βάθος και αυτό το στοιχείο εγείρει δυσκολίες και προβλήματα αναφορικά με την προσπάθεια να δοθεί ένας ακριβής ορισμός για το τί τελικά είναι η τρομοκρατία. Η τρομοκρατία ως άσκηση βίας με πολιτικό σκοπό φαίνεται να συγγενεύει με τον πόλεμο εκ πρώτης όψεως και σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα συνέβη στις 28 Ιουνίου 1914 με τη δολοφονία του Αρχιδούκα Φερδινάνδου, να οδηγήσει άμεσα σε πόλεμο.¹

Εικόνα 1 Ένα από τα αεροπλάνα συντρίβεται στο κτίριο του World Trade Center την 11^η Σεπτεμβρίου του 2001. (Πηγή: <https://www.911memorial.org>)

Μετά από τα τραγικά γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου του 2001 στη Νέα Υόρκη, υπήρξε εκ μέρους αρκετών μια προσπάθεια επανατοποθετήσεων πάνω στις προαναφερόμενες συσχετίσεις μεταξύ πολέμου και τρομοκρατίας. Τα ερωτήματα που τέθηκαν εκ νέου εδώ ήταν τα εξής:

¹ Παπαγεωργίου, Κ., Πόλεμος και Δικαιοσύνη, πολιτική φιλοσοφία για τον κόσμο, στο "Ο Δίκαιος Πόλεμος κατά της Τρομοκρατίας", εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, 2008, σελ. 213

α) Είναι η τρομοκρατία τελικά ένα άλλο είδος πολέμου; Και αν ναι, είναι δυνατόν να συλλάβουμε με το νου μας εκείνες τις περιστάσεις υπό τις οποίες οι τρομοκρατικές πράξεις έχουν τελικά κάποια ηθικοπολιτική νομιμότητα;

β) Ένας πόλεμος κατά της τρομοκρατίας μπορεί να είναι νοητός και αν ναι, είναι νοητός και ως δίκαιος πόλεμος; Δηλαδή, υπό ποιες περιστάσεις είναι εφικτή η ηθικοπολιτική νομιμοποίηση της χρήσης βίας με στρατιωτικά μέσα;²

Πέραν όμως αυτών των προβληματισμών από την άλλη μεριά παράλληλα, είναι αλήθεια εδώ και το ότι εδώ και πολύ καιρό και στην ουσία εδώ και πολλές δεκαετίες, έχει αναδειχθεί ένα πλαίσιο διαφόρων μηχανισμών που είναι σχετικοί με την διαδικασία της αντιμετώπισης των πράξεων τρομοκρατίας. Αυτοί οι μηχανισμοί είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι, επί παραδείγματι, με την ύπαρξη συγκεκριμένων πολιτικών, τόσο σε νομοθετικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Οι εν λόγω πολιτικές εδώ και πολύ καιρό είναι συνδεδεμένες βέβαια και με ένα δίκτυο επίσης ποικίλων άλλων παραγόντων, πολιτικού, οικονομικού, πολιτιστικού ή ακόμα και κοινωνικού χαρακτήρα. Σε αυτό το σημείο, επί παραδείγματι, θα μπορούσε ίσως κάποιος να λάβει υπόψη του την ύπαρξη εδώ και κάποια χρόνια, τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες, όσο αντίστοιχα και σε χώρες της ευρωπαϊκής ηπείρου, συγκεκριμένων μηχανισμών που εν πολλοίς φαίνεται να εστιάζουν ειδικότερα στην περίπτωση της ισλαμικής τρομοκρατίας, υπό το πρίσμα κυρίως των γεγονότων δυο τελευταίων δεκαετιών.³

Από την άλλη όμως αντίστοιχα μπορούμε να δούμε, πως δεν παύει, για παράδειγμα, το νομοθετικό πλαίσιο σε πολλά μέρη του κόσμου να είναι συνυφασμένο με την αντιμετώπιση τρομοκρατικών ενεργειών που μπορεί να προέρχονται από διάφορες ομάδες, ιδεολογικές φράξιες, θρησκευτικές ή πολιτικές οργανώσεις.⁴ Πέραν τούτου εξάλλου, σε αυτό το σημείο συγχρόνως, είναι δυνατόν να λάβουμε υπόψη μας άλλωστε και το ότι εδώ και πολλές δεκαετίες και ήδη και από τον 20ο αιώνα δεν παύει να υφίσταται ένα πλαίσιο στενών συνεργασιών μεταξύ διαφόρων κρατών σε παγκόσμια κλίμακα, με γνώμονα μια πιο στενή και αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος της τρομοκρατίας. Αυτό το στοιχείο, με άλλα λόγια, η διακρατική συνεργασία, αποτελεί ένα αρκετά αποτελεσματικό και χρήσιμο εργαλείο, ειδικότερα ως προς την αντιμετώπιση τρομοκρατικών ομάδων ή και μεμονωμένων ατόμων και των ενεργειών τους ή των προσπαθειών τους να φέρουν εις πέρας αυτές τις ενέργειες.⁵

Υπό το βάρος των παραπάνω γενικότερων εισαγωγικών επισημάνσεων, στα πλαίσια της παρούσης πτυχιακής εργασίας υφίσταται αναφορά στην περίπτωση ειδικότερα των διαφόρων πολιτικών που έχουν οργανωθεί κατά την διάρκεια κυρίως των τελευταίων ετών, αναφορικά με την διαδικασία της αντιμετώπισης του φαινομένου της τρομοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ανάλυση μας πιο συγκεκριμένα είναι συνυφασμένη με την ανάδυση των ακόλουθων ερευνητικών ερωτημάτων:

² Στο ίδιο, σελ. 213

³ Lutz J., *Global Terrorism*, Routledge, London - New York, 2013, σελ. 127

⁴ Silke An., *Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism*, Routledge, London, 2020, σελ. 40

⁵ Maras, M.H., *Counterterrorism*, Jones and Bartlett Learning, London, 2012, σελ. 208

α) Μπορεί να θεωρηθεί το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις μέρες μας, πως είναι αποτελεσματικό, αναφορικά με την όσο το δυνατόν καλύτερη αντιμετώπιση της τρομοκρατίας;

β) Θα ήταν δυνατόν εν γένει να θεωρήσουμε, πως είναι αποτελεσματική η διαδικασία της διακρατικής συνεργασίας πάνω σε θέματα τρομοκρατίας μεταξύ των διαφόρων κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

γ) Κατά πόσο τα διάφορα τρομοκρατικά χτυπήματα σε χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εδώ και καιρό μπορούμε να θεωρήσουμε, ότι έχουν συμβάλει στην ανάδειξη μεγαλύτερης ετοιμότητας εκ μέρους των κρατών - μελών σε νομοθετικό, αλλά και σε επιχειρησιακό επίπεδο και

δ) κατά πόσο η διαμόρφωση του συγκεκριμένου νομοθετικού πλαισίου στις μέρες μας μπορεί να θεωρηθεί πως από την άλλη μεριά συμβάλλει στον περιορισμό των διαφόρων ατομικών ελευθεριών και δικαιωμάτων των πολιτών.

Σε συνάρτηση παράλληλα με όλα αυτά τα ερωτήματα, είναι ενδεικτικό, πως η δομή της εργασίας είναι οργανωμένη με βάση τα ακόλουθα κεφάλαια: πιο συγκεκριμένα, ένα πρώτο κεφάλαιο ασχολείται με μια αναφορά ως προς την ιστορική αναδρομή της τρομοκρατίας. Ένα δεύτερο κεφάλαιο ασχολείται με τον ορισμό περί τρομοκρατίας. Αντίστοιχα ένα τρίτο κεφάλαιο εστιάζει στα είδη τρομοκρατίας, δίνοντας βαρύτητα επίσης και στις περιπτώσεις της ταυτότητας διαφόρων τρομοκρατικών ομάδων που μπορεί παράλληλα να εκφράζουν και ποικίλες ιδεολογικές καταβολές και κατευθύνσεις (σε θρησκευτικό, πολιτικό, κοινωνικοοικονομικό επίπεδο κλπ). Εδώ βέβαια, θα πρέπει να σημειωθεί, όπως άλλωστε θα δείξουμε και πιο κάτω, πως πέραν των οργανωμένων τρομοκρατικών ομάδων, υφίστανται παράλληλα και περιπτώσεις ατόμων που μπορεί να δρουν μεμονωμένα και σε ατομικό επίπεδο (αν και σε ορισμένες εξ αυτών των περιπτώσεων ταυτόχρονα, μπορεί να υφίστανται κάποιοι χαλαροί δεσμοί ανάμεσα σε αυτά τα μεμονωμένα άτομα και κάποιες τρομοκρατικές οργανώσεις ως προς το θέμα της ιδεολογίας).

Ένα πέμπτο κεφάλαιο από την άλλη μεριά, εστιάζει ειδικότερα στο ζήτημα των επιπτώσεων που έχει η τρομοκρατία για τις κοινωνίες των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπτώσεις που μπορεί να αφορούν τομείς, όπως η οικονομία, αλλά επίσης και η στάση τμημάτων των κοινωνιών αυτών έναντι άλλων τμημάτων που μπορεί να ανήκουν σε συγκεκριμένες εθνικές ή θρησκευτικές και πολιτιστικές ομάδες και κοινότητες. Η εν λόγω στάση άλλωστε μερικές φορές μπορεί να είναι σε κάποιο βαθμό συνδεδεμένη και με την εκδήλωση φαινομένων ρατσισμού. Ένα έκτο κεφάλαιο από την άλλη, ασχολείται ειδικότερα με τις πολιτικές και τις δράσεις εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Εδώ μάλιστα, γίνονται αναλύσεις σχετικά με την περίπτωση του νομοθετικού πλαισίου που υφίσταται στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις μέρες μας. Ενός πλαισίου που μάλιστα εδώ και κάποια χρόνια έχει διαμορφωθεί και υπό το βάρος μιας σειράς σοβαρών τρομοκρατικών επιθέσεων, όπως εκείνη που είχε λάβει χώρα στο Παρίσι το 2015. Με βάση και το εν λόγω νομοθετικό πλαίσιο εξάλλου, εδώ συγχρόνως υφίσταται και μια ανάλυση αναφορικά με την οργάνωση όλων εκείνων των μηχανισμών, οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι ειδικά με την πρόληψη τρομοκρατικών επιθέσεων, αλλά και με το ζήτημα της συνεργασίας ανάμεσα σε διάφορα κράτη - μέλη, σχετικά με ποικίλα σχετικά ζητήματα, όπως είναι η έκδοση τρομοκρατών ή ατόμων ύποπτων για τρομοκρατία, οι έλεγχοι σε τραπεζικούς

λογαριασμούς ατόμων που μπορεί να ανήκουν σε τρομοκρατικές οργανώσεις κλπ. Το τελευταίο κεφάλαιο αφορά τα συμπεράσματα και τις προτάσεις της εν λόγω έρευνας.

Η μέθοδος εξάλλου που ακολουθείται στην συγκεκριμένη περίπτωση, είναι αυτή της βιβλιογραφικής ανασκόπησης. Εδώ με άλλα λόγια, υφίσταται η διαδικασία της συλλογής διαφόρων στοιχείων και πληροφοριών από βιβλία, άρθρα περιοδικών ή ακόμα και από ιστότοπους του Διαδικτύου, που μπορεί να είναι σχετικοί με το υπό εξέταση αντικείμενο. Συγχρόνως όμως εδώ υφίσταται και η χρήση της ποιοτικής μεθοδολογίας. Η τελευταία εδώ, πιο συγκεκριμένα, έχει να κάνει με την διαδικασία της.

Κεφάλαιο 1.

Ιστορική Αναδρομή της Τρομοκρατίας

Ιστορικά φαίνεται, πως πράξεις συνυφασμένες με την έννοια εν γένει της τρομοκρατίας, είχαν κάνει την εμφάνισή τους ήδη ακόμα και από αιώνες πριν. Ίσως το πλέον ενδεικτικό παράδειγμα, το οποίο θα ήταν δυνατόν να λάβει υπόψη του κάποιος εδώ είναι αυτό της οργάνωσης των λεγόμενων Ασασίνων στην περιοχή της Μέσης Ανατολής κατά την διάρκεια του Μεσαίωνα. Στην ουσία επρόκειτο για μια οργάνωση Σιιτών μουσουλμάνων που είχαν την έδρα τους σε ορεινή περιοχή της νοτιοδυτικής Περσίας και της βορειανατολικής Συρίας. Η δράση τους πιο συγκεκριμένα, είχε λάβει χώρα ειδικότερα μεταξύ του 1090 και του 1275. Οι Ασασίνοι αποτελούσαν μια ιδιαίτερη θρησκευτική κάστα στα πλαίσια του μουσουλμανικού κόσμου, συγκροτώντας μάλιστα μια δική τους ξεχωριστή κρατική οντότητα στην συγκεκριμένη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Η πολιτική τους για περίπου δυο αιώνες, είχε υπάρξει συνδεδεμένη με την αποστολή εξειδικευμένων δολοφόνων στις αυλές τόσο διαφόρων μουσουλμάνων, όσο επίσης και χριστιανών ηγεμόνων της ευρύτερης περιοχής. Τα χτυπήματα αυτά ήταν ξαφνικά και τέτοια που οι διάφοροι υποψήφιοι στόχοι δεν τα ανέμεναν. Η δράση τους σαφέστατα από την μια μεριά είχε και θρησκευτικά κίνητρα, εντούτοις όμως στην πορεία συνδέθηκε και με μια σειρά διαφόρων υπολογισμών και σχεδιασμών, συνυφασμένων με τις εκάστοτε γεωπολιτικές και διπλωματικές ισορροπίες στην ευρύτερη περιοχή.⁶

Η περίπτωση των Ασασίνων, είναι δυνατόν να θεωρηθεί πως ήταν περίπου κάτι σαν ένα πρώιμο παράδειγμα οργάνωσης με στοιχεία και γνωρίσματα, ως προς τους τρόπους δράσης της που παραπέμπουν στις σύγχρονες μορφές τρομοκρατίας. Τα πολιτικά κίνητρα εξάλλου, είναι δυνατόν να θεωρηθούν διαχρονικά ένας πολύ σημαντικός παράγοντας αναφορικά με τις δολοφονικές επιθέσεις εναντίον ειδικότερα διαφόρων πολιτικών ηγετών ή εναντίον εκπροσώπων των εκάστοτε κρατικών μηχανισμών. Αυτό το στοιχείο στην πορεία είχε φανεί εξάλλου πιο emphaticά μέσα από το παράδειγμα, ειδικά κάποιων μεμονωμένων ατόμων που κατά καιρούς μπορεί να είχαν διαπράξει δολοφονικές επιθέσεις εναντίον πολιτικών ή και μοναρχών ειδικά στην διάρκεια του τέλους του 19ου αιώνα ή στις αρχές του 20ου αιώνα (τα παραδείγματα των δολοφονικών επιθέσεων εναντίον του τσάρου Αλέξανδρου Β΄, εναντίον της πριγκίπισσας Σίσιου τέλη του 19ου αιώνα και εναντίον του αρχιδούκα Φερδινάνδου Β΄ της Αυστροουγγαρίας το 1914 στο Σεράγεβο).⁷

Στην πορεία και ειδικότερα πλέον στην διάρκεια του 20ου αιώνα, μπορούμε να δούμε, πως η ανάπτυξη διαφόρων οργανώσεων, οι οποίες θα αναπτύξουν δράση συναφή με την εννοιολόγηση περί τρομοκρατίας, θα είναι βασισμένη ιδεολογικά τόσο σε ζητήματα πολιτικής φιλοσοφίας και κοσμοθεωρίας, όσο όμως και σε ζητήματα και κριτήρια θρησκευτικού περιεχομένου. Ως προς την πρώτη διάσταση, αναμφίβολα και η ολοένα μεγαλύτερη ανάπτυξη του εθνικισμού, ιδίως από τα τέλη του 18ου με αρχές του 19ου αιώνα και μετά, θα παίξει σημαίνοντα ρόλο, στοιχείο που είναι σαφές, μέσα από παραδείγματα, όπως αυτό του IRA στη Βόρεια Ιρλανδία (σχεδόν ως τις μέρες μας). Εδώ βέβαια συγχρόνως πολύ σημαντική και

⁶ Wasserman J., *The Templars and the Assassins*, Inner Traditions International, Rochester - Vermont 2001, σελ. 73

⁷ Sterba J.P., *Terrorism and International Justice*, Oxford University Press, New York, 2006, σελ. 32

καθοριστική θα είναι και η επιρροή ακραίων ερμηνειών του μαρξισμού και της κομμουνιστικής κοσμοθεωρίας, αλλά και του αναρχισμού. Αυτό, εν προκειμένω, θα υπάρξει πιο σαφές άλλωστε, στην περίπτωση οργανώσεων, όπως η 17 Νοέμβρη στην Ελλάδα μετά την Μεταπολίτευση του 1974.

Η θρησκευτική παράμετρος από την άλλη μεριά αντίθετα, μπορούμε να δούμε, πως ιστορικά θα αποτελέσει εργαλείο τροφοδότησης της δράσης τρομοκρατικών οργανώσεων ειδικά στον ισλαμικό κόσμο, αν και δεν θα πάψουν σε ένα μικρό βαθμό (αλλά εν τέλει, εντελώς περιστασιακά) να υφίστανται ανάλογα φαινόμενα και στην χριστιανική δύση και στον ιουδαϊκό κόσμο.⁸ Η ανάπτυξη τρομοκρατικών οργανώσεων στον μουσουλμανικό κόσμο, ειδικά στις δεκαετίες μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, είναι δυνατόν να θεωρηθεί, πως υπήρξε το αποτέλεσμα ενός συνδυασμού παραγόντων. Παραγόντων, με άλλα λόγια, που είχαν να κάνουν αφενός μεν με τις πικρές αναμνήσεις τεράστιων μαζών σε περιοχές του πλανήτη, όπως η Μέση Ανατολή και ο αραβικός κόσμος, αναφορικά με το αποικιοκρατικό παρελθόν και την πολιτική υποταγή κάποτε στην Δύση.

Μια άλλη παράμετρος αναμφίβολα επίσης, έχει να κάνει και με μια διαδικασία αναβίωσης ενός πνεύματος έντονης θρησκευτικότητας στον ισλαμικό κόσμο, αναβίωσης που είχε συνδεθεί διαχρονικά και με την ιδέα περί προφύλαξης της παραδοσιακής θρησκευτικής ταυτότητας του μουσουλμανικού κόσμο, λόγω των επιρροών που αναδύθηκαν ιδίως μετά τον 20ο αιώνα μέσα από τις επαφές με την Δύση. Αυτός ο αγώνας άλλωστε συνδέθηκε εν πολλοίς στην πορεία και με την αντίδραση σημαντικών τμημάτων αυτών των κοινωνιών προς τις επεμβάσεις της Δύσης στην οικονομία, την κοινωνία, αλλά και την γεωπολιτική ειδικότερα του μουσουλμανικού κόσμου. Επεμβάσεις που θεωρήθηκαν συνδεδεμένες με πολέμους και τοπικές καταστροφές, με κατάρρευση των κοινωνικών δικτύων προστασίας, οικονομίας κλπ. Εδώ εξάλλου, είναι δυνατόν να συνυπολογιστεί και το βάρος της δράσης τοπικών καθεστώτων που είχαν υπάρξει φίλα προσκείμενα προς την Δύση και που είχαν παίξει αρνητικό ρόλο αναφορικά με ζητήματα, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι προσωπικές ελευθερίες, αλλά και το βιοτικό επίπεδο ή η διαφθορά στο εσωτερικό πολλών εξ αυτών των καθεστώτων.⁹

⁸ Chaliand G., & Blin Ar., *The History of Terrorism: From Antiquity to Al Qaeda*, University of California Press, San Francisco, 2007, σελ. 290

⁹ Στο ίδιο, σελ. 313

Κεφάλαιο 2.

Ορισμοί της τρομοκρατίας

Αναφορικά με το ζήτημα του ορισμού περί τρομοκρατίας, μπορεί κάποιος να δει από τη μια μεριά, πως πολλοί θεωρούν, πως αυτός έχει ένα ευρύτερο εννοιολογικό πλαίσιο. Υπό το βάρος όμως ενός τέτοιου πλαισίου είναι ενδεικτικό, την ίδια στιγμή, πως αναδύεται και ένα σύνολο επιφυλάξεων και αντιρρήσεων. Η συγκεκριμένη ερμηνεία μάλιστα από πολιτική άποψη, θα έλεγε κάποιος, πως μάλλον έχει περισσότερο έναν συντηρητικό πολιτικά χαρακτήρα. Πρόκειται για μια εννοιολόγηση εξάλλου, την οποία μπορούμε να δούμε στον ορισμό περί τρομοκρατίας που δίνει από την δική του μεριά το State Department, με άλλα λόγια, το Υπουργείο Εξωτερικών των Η.Π.Α. Τονίζεται συγκεκριμένα μέσα από αυτόν τον ορισμό, πως η τρομοκρατία είναι μια μορφή προμελετημένης βίας, μέσω της οποίας συγχρόνως αναδεικνύονται και κάποια πολιτικά κίνητρα. Η άσκηση αυτής της μορφής βίας λαμβάνει χώρα ειδικότερα εναντίον άμαχου πληθυσμού. Είναι δυνατόν να οργανωθεί και να πραγματοποιηθεί είτε από κάποιες ομάδες με συγκεκριμένες ιδεολογικές κατευθύνσεις είτε αντίστοιχα ακόμα και από περιπτώσεις μυστικών πρακτόρων. Ο στόχος επίσης τέτοιων πράξεων βίας είναι συνυφασμένος και με την προσπάθεια της άσκησης επιρροής πάνω σε συγκεκριμένα ακροατήρια.¹⁰

Πέραν όμως της παραπάνω εννοιολόγησης, παράλληλα σε αυτό το σημείο θα ήταν εφικτό να λάβει υπόψη του κάποιος και τον ορισμό που δίνεται εκ μέρους του James Streba. Ο τελευταίος από την μεριά του συγκεκριμένα, επισημαίνει ενδεικτικά, ότι όταν κάνουμε λόγο περί τρομοκρατίας αναφερόμαστε στην χρήση ή στην απειλή χρήσης βίας εναντίον αθώων ατόμων. Ο στόχος μέσα από την άσκηση βίας εδώ εν προκειμένω, έχει να κάνει με την ενστάλαξη του στοιχείου του φόβου. Υπό αυτό το πρίσμα εξάλλου, την ίδια στιγμή, η δημιουργία κλίματος τρόμου έχει συνήθως κάποιους απώτερους στόχους πολιτικού ή κοινωνικοοικονομικού ή θρησκευτικού χαρακτήρα.¹¹

Εκ μέρους άλλων μελετητών αντίστοιχα μπορούμε να αντιληφθούμε την τάση για την ανάδειξη μιας άλλης εννοιολόγησης ως προς το ζήτημα περί τρομοκρατίας. Αυτή η έννοια, είναι χαρακτηριστικό, πως έχει έναν κάπως ευρύτερο χαρακτήρα σε σύγκριση με εκείνη του James Streba και του αμερικανικού State Department. Η τρομοκρατία εδώ, εν προκειμένω, θεωρείται, πως μπορεί να ασκείται ακόμα και από επίσημους κρατικούς φορείς και κυβερνήσεις. Μπορεί δε να στρέφεται τόσο εναντίον διαφόρων άλλων κρατών και των λαών τους, αλλά σε μερικές φορές μπορεί να λαμβάνει χώρα ακόμα και εναντίον του ίδιου του λαού και της κοινωνίας, της οποίας ηγούνται οι συγκεκριμένοι κρατικοί μηχανισμοί. Εδώ υφίσταται μια ερμηνεία που πολιτικά έχει μια πιο αριστερή κατεύθυνση και προσέγγιση. Με βάση την εν λόγω ερμηνεία εξάλλου, είναι επίσης εδώ χαρακτηριστικό και το ότι το να είναι μια πράξη τρομοκρατική δεν συνδέεται με κανένα τρόπο με το αν οι στόχοι της είναι αποδεκτοί ή όχι από ηθική, ιδεολογική ή πολιτική άποψη.¹²

¹⁰ Nacos B.L., *Terrorism and Counterterrorism*, Routledge, London and New York, 2019, σελ. 306

¹¹ Sterba J.P., *Terrorism and International Justice*, Oxford University Press, New York, 2006, σελ. 219

¹² Παπαγεωργίου, Κ., *Πόλεμος και Δικαιοσύνη, πολιτική φιλοσοφία για τον κόσμο, στο "Ο Δίκαιος Πόλεμος κατά της Τρομοκρατίας"*, εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, 2008, σελ. 201

Πέραν των παραπάνω προσεγγίσεων, αναφορικά με την έννοια περί τρομοκρατίας, είναι επίσης χαρακτηριστικό εδώ και ότι υφίσταται και μια άλλη τρίτη οπτική ανάλυσης και προσέγγισης. Με βάση αυτήν, ένα άτομο που μπορεί θεωρείται τρομοκράτης σε μια συγκεκριμένη περίοδο της ανθρώπινης ιστορίας, αντίστοιχα σε μια άλλη εποχή στο μέλλον επί παραδείγματι, μπορεί να θεωρηθεί πως είναι ήρωας. Με άλλα λόγια, εδώ στην πραγματικότητα φαίνεται να αναδύεται μια διάσταση υποκειμενισμού, ως προς το πώς είναι δυνατόν να νοηθεί η έννοια περί τρομοκρατίας, υπό το πρίσμα εξάλλου και μιας πρότασης που έχει ιστορική και πολιτική βάση. Για παράδειγμα, μπορούμε να δούμε πως στις αρχές του εικοστού αιώνα οι σιωνιστές που δρούσαν, ακόμα και μέσω βομβιστικών ενεργειών, για παράδειγμα, πολλές φορές στην περιοχή της Παλαιστίνης, είχαν θεωρηθεί από τους Βρετανούς που τότε ήλεγχαν την περιοχή, ως τρομοκράτες. Μια τέτοια θεώρηση όμως εκ μέρους τμημάτων του δυτικού πολιτικού κατεστημένου είχε πάψει να υφίσταται ουσιαστικά μετά την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ το 1948.¹³

Υπό το βάρος όμως όλων των παραπάνω αναλύσεων και επισημάνσεων, παράλληλα σε αυτό το σημείο θα ήταν δυνατόν να λάβουμε υπόψη μας πως κατ' ουσία δεν μπορούμε διαμέσου κανενός ορισμού να λύσουμε ένα πρόβλημα, το οποίο άλλωστε, την ίδια στιγμή, είναι χαρακτηριστικό, πως δεν έχει να κάνει μόνο με το ζήτημα περί ακριβούς εννοιολόγησης, αλλά επίσης αφορά και μια πολύ βαθύτερη και ουσιαστική παράμετρο. Την παράμετρο, με άλλα λόγια, που η τρομοκρατία μπορεί να θεωρηθεί πως είναι μερικές φορές κάτι το δικαιολογημένο από ηθική άποψη. Εδώ όμως αντιλαμβανόμαστε συγχρόνως και το ότι μέσα από μια τέτοια θεώρηση, ο ορισμός περί τρομοκρατίας φαίνεται να αποκτά και έναν σχετικά ελαστικό και σχετικό χαρακτήρα. Σε κάθε περίπτωση βέβαια, είναι αλήθεια ταυτόχρονα, πως το στοιχείο της χρήσης βίας είναι κάτι που συνιστά μια πολύ συγκεκριμένη και βασική παράμετρο αναφορικά με το πώς ορίζουμε μια πράξη ως τρομοκρατική. Η άσκηση της βίας μπορεί να έχει συστηματικό χαρακτήρα ή να είναι κάτι με το οποίο ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων μπορεί να απειλούν ένα ευρύτερο σύνολο ανθρώπων.¹⁴

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονιστεί πως από παλιά ένα πολύ σημαντικό ζήτημα εν γένει που έχει τεθεί αναφορικά με την τρομοκρατία και την εννοιολογική της προσέγγιση, είναι το αν αυτή μπορεί να θεωρηθεί πως είναι συνδεδεμένη με την έννοια και το φαινόμενο του πολέμου. Ο τελευταίος ως ιδέα είναι ειδικότερα συνδεδεμένος με το σκεπτικό της ένοπλης αντιπαράθεσης ανάμεσα στους στρατιωτικούς σχηματισμούς δυο αντιμαχόμενων πλευρών, αλλά επίσης με την πολύ σημαντική προϋπόθεση εδώ την ίδια στιγμή, πως οι άμαχοι πληθυσμοί δεν συνιστούν και αυτοί στόχο κανενός εκ των εμπολέμων. Η μόνη περίπτωση εδώ, κατά την οποία μπορεί να θεωρηθεί θεμιτή η απώλεια αμάχων (κι αυτό πάλι εν μέρει) είναι το να έχει προκύψει μέσα από το ενδεχόμενο των λεγόμενων παράπλευρων απωλειών. Οι τελευταίες είναι δυνατόν να προκύψουν, είτε μέσω του χτυπήματος σε στόχο που θεωρείται αναγκαίο στρατιωτικά να πληγεί είτε μέσω κάποιου λάθους κατά την διάρκεια κάποιας στρατιωτικής επιχείρησης.¹⁵

¹³ Silke An., *Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism*, Routledge, London, 2020, σελ. 130

¹⁴ Κομηνάτου Π.Α., *Διεθνής και εγχώρια τρομοκρατία: ο ρόλος των ΜΜΕ*, Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2013, σελ. 27

¹⁵ Παπαγεωργίου, Κ., *Πόλεμος και Δικαιοσύνη, πολιτική φιλοσοφία για τον κόσμο*, στο "Ο Δίκαιος Πόλεμος κατά της Τρομοκρατίας", εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, 2008, σελ. 222

Βέβαια, σε κάθε περίπτωση, και σε συνάρτηση πάντα και με την επισήμανση όλων εκείνων των παραμέτρων με τις οποίες είναι δυνατόν κάποιος να οριοθετήσει όσο το δυνατόν πιο συγκεκριμένα και πιο στενά την έννοια περί τρομοκρατίας, είναι παραπάνω από σαφές το εξής: η διάπραξη ενεργειών, με τις οποίες μπορεί να τεθεί άμεσα και ξεκάθαρα σε κίνδυνο η ζωή αμάχων, είναι κάτι που αναμφίβολα θεωρείται την ίδια στιγμή καταδικαστέο. Μάλιστα, αυτό το στοιχείο αποκτά ακόμα μεγαλύτερη σημασία ειδικά σε εκείνες τις περιπτώσεις που μπορεί να ασκηθεί βία εναντίον ομάδων ατόμων και πληθυσμών εν γένει που δεν έχουν την παραμικρή σχέση με συγκρούσεις που μπορεί να υφίστανται μεταξύ εμπόλεμων πλευρών, αντίπαλων στρατών κλπ. Εδώ ένας κεντρικός παράγοντας, είναι άλλωστε η λεγόμενη αρχή περί ευθύνης. Κι αυτό, από την άλλη μεριά, ίσως μερικές φορές και σε κάποιο βαθμό να μην είναι απόλυτα ξεκάθαρο το αν και κατά πόσο κάποιος ή κάποιοι έχουν ευθύνες αναφορικά με το θάνατο αθώων αμάχων.¹⁶

Με βάση τις παραπάνω επισημάνσεις είναι ενδεικτικό, πως κάποια είδη πράξεων, οι οποίες την ίδια στιγμή θεωρούνται τρομοκρατικές, χαρακτηρίζονται κατά αυτόν τον τρόπο με βάση το σκεπτικό πως στα πλαίσια τους δεν υφίσταται η τήρηση των διαφόρων κανόνων με τους οποίους συντίθεται το λεγόμενο δίκαιο περί πολέμου. Ίσως εδώ όμως πάλι κάποιος να μπορούσε να αντιτάξει ως επιχείρημα, πως από την άλλη μεριά μπορεί να υφίστανται ομάδες ανθρώπων, οι οποίοι επιδιώκουν την κατάκτηση της ελευθερίας τους και οι οποίοι στα πλαίσια του ένοπλου αγώνα που διεξάγουν, μπορεί να προσπαθούν να υπερασπιστούν εν τέλει μια σειρά συγκεκριμένων αξιών και ιδανικών που όντως είναι πανανθρώπινα και που μπορεί να αφορούν, επί παραδείγματι, το δικαίωμα του λόγου, το δικαίωμα στην ίδια την ανθρώπινη ζωή ή την αξιοπρέπεια, το δικαίωμα στην τιμή, την εργασία, την ισονομία και ισοδικία.¹⁷

Ας δούμε εδώ το ακόλουθο παράδειγμα. Στην διάρκεια του λεγόμενου Πολέμου της Αλγερίας που έλαβε χώρα τέλη της δεκαετίας του '50 ως αρχές της δεκαετίας του '60 και όπου ο Αλγερινός λαός υπό την καθοδήγηση επαναστατών που επεδίωκαν την ανεξαρτησίας της χώρας από τους Γάλλους αποικιοκράτες, είχε προβεί σε ένοπλο αγώνα εναντίον του Παρισιού. Στα πλαίσια εκείνου του επαναστατικού ένοπλου της αγώνα είναι καταγεγραμμένο ότι η οργάνωση FNL, η οποία είχε σηκώσει το βάρος του αγώνα των Αλγερινών εναντίον των Γάλλων, είχε διαπράξει σε ορισμένες περιπτώσεις δολοφονικά χτυπήματα και εις βάρος αθώων αμάχων. Σε μια τέτοια περίπτωση όμως παράλληλα, είναι γεγονός, πως αναδύεται κάποιος προβληματισμός και υφίσταται ένα δίλημμα, αναφορικά με το αν και κατά πόσο ο αγώνας και ο πόθος για εθνική ανεξαρτησία τελικά μπορεί να δικαιολογήσει τέτοιου είδους πράξεις.¹⁸

Υπό αυτό το πρίσμα άλλωστε, στην προσπάθειά μας, να προσεγγίσουμε μια όσο τον δυνατόν πιο ακριβή οριοθέτηση όλων εκείνων των κριτηρίων που συνθέτουν την έννοια περί τρομοκρατίας, μπορούμε συγχρόνως να λάβουμε υπόψη μας και την περίπτωση ενός συνόλου διαφόρων ερευνητών, με βάση τους οποίους η άσκηση του τρόμου, ως προς τον νόμιμό της χαρακτήρα δεν παύει πάντα να έχει κάποια συγκεκριμένα όρια. Ένα βασικό επιχείρημα εδώ,

¹⁶ Zinn, H., & Arnove An., *Terrorism and War* (Open Media Series), Seven Stories Press, New York, 2002, σελ. 60

¹⁷ Zinn H., & Arnove A., *Terrorism and War* (Open Media Series), Seven Stories Press, New York, 2002, σελ. 37

¹⁸ Walzer M., *Just and Unjust Wars*, Basic Books editions, New York, 1977, σελ. 175

με βάση το οποίο, σε ένα οριακό επίπεδο τουλάχιστον θα ήταν δυνατόν κάποιες ενέργειες να θεωρηθούν πως είναι τρομοκρατικές, συνδέεται βασικά με την λεγόμενη αρχή του ultimatio. Ο συγκεκριμένος λατινικός όρος αναφέρεται στον απώτερο σκοπό. Ο σκοπός αυτός, επί παραδείγματι, μπορεί να αφορά τον αγώνα μιας ομάδας ανθρώπων με γνώμονα την απόκτηση του δικαιώματός τους για ανεξαρτησία και αυτοδιάθεση ή του αγώνα τους από την άλλη μεριά, αναφορικά με την ελεύθερη άσκηση των θρησκευτικών τους ιδεών και καθηκόντων ή με την ελεύθερη χρήση της πατρογονικής τους γλώσσας, διαφόρων ηθών και εθίμων τους κλπ.¹⁹

Μπορεί να αφορά αντίστοιχα τον αγώνα ορισμένων κοινοτήτων ανθρώπων, αναφορικά με την ύπαρξη μεγαλύτερης ισονομίας και δικαιοσύνης σε τομείς, όπως η εφαρμογή των νόμων σε μια κοινωνία, η δικαιότερη κατανομή του παραγόμενου πλούτου, το δικαίωμα στην μόρφωση κλπ. Υφίσταται εξάλλου σε παγκόσμια κλίμακα ένα σύνολο διαφόρων σχετικών παραδειγμάτων, μέσω των οποίων την ίδια στιγμή, είναι δυνατόν να αντιληφθούμε αυτό το δίλημμα ανάμεσα στην ύπαρξη αγώνων που αφορούν την αυτονομία, αυτοδιάθεση ή και ανεξαρτησία ποικίλων λαών από τη μια μεριά, και την ύπαρξη και χρήση πράξεων και μέσων από την άλλη που μπορεί όντως μερικές φορές να συνιστούν τρομοκρατικές ενέργειες. Τέτοια παραδείγματα, είναι αυτό της κουρδικής οργάνωσης ΡΚΚ, των Βάσκων στην Ισπανία, των Ιρλανδών και του ΙΡΑ στη Βόρεια Ιρλανδία κλπ.

¹⁹ Elstain J.B., *Just War Theory*, New York University Press, New York, 1991, σελ. 159

Κεφάλαιο 3.

Μορφές της τρομοκρατίας

Το εν λόγω δίλημμα, αναφορικά με το αν υφίστανται όρια και κριτήρια συγκεκριμένα, ως προς τον καθορισμό μιας ενέργειας, ως τρομοκρατικής, με βάση και τα σχετικά παραδείγματα που είδαμε πιο πάνω, την ίδια στιγμή, μπορεί να εμφανιστεί κυρίως μέσα από εκείνες τις περιπτώσεις ένοπλων ομάδων που ταυτόχρονα υποτίθεται πως εκπροσωπούν ορισμένα τμήματα του γενικού πληθυσμού μιας κοινωνίας, τα οποία επιπρόσθετα μπορεί να διακρίνονται με βάση εθνολογικά, φυλετικά, θρησκευτικά ή από την άλλη και με βάση ορισμένα πολιτικά κριτήρια. Είναι χαρακτηριστικό, πως η ένοπλη σύρραξη στην οποία μπορεί να εμπλακούν ορισμένοι τέτοιο πληθυσμοί, λαμβάνει χώρα ειδικότερα ενάντια σε κοινωνικές και πληθυσμιακές πλειοψηφίες. Οι τελευταίες μάλιστα, είναι χαρακτηριστικό εξάλλου, πως μπορεί να διαθέτουν ακόμα και την δύναμη ολόκληρων, οργανωμένων μηχανισμών καταστολής (στρατό, δυνάμεις και υπηρεσίες ασφαλείας, λογιστική υποστήριξη, σε συνδυασμό με μεγαλύτερη άνεση, ως προς την οργάνωση και πραγματοποίηση επιχειρησιακών σχεδίων σε στρατιωτικό επίπεδο, καλύτερες δυνατότητες χρηματοδότησης των στρατιωτικών επιχειρήσεων κλπ).

Ιστορικά, ίσως ένα από τα πλέον ενδεικτικά παραδείγματα, ως προς αυτή την διαφορά ανάμεσα σε κάποιες ομάδες που μπορεί να αγωνίζονται για την αυτοδιάθεση κάποιων πληθυσμών, αλλά που μπορεί να θεωρηθούν τρομοκρατικές και τους οργανωμένους μηχανισμούς ασφαλείας ολόκληρων κρατών από την άλλη μεριά, είναι αναμφίβολα αυτό της σύγκρουσης Παλαιστινίων και Ισραηλινών εδώ και πολλές δεκαετίες. Οι δεύτεροι εδώ και πολύ καιρό, για παράδειγμα, έχουν καταλάβει μέσα από στρατιωτικές επιχειρήσεις ένα μεγάλο τμήμα της Παλαιστίνης που από αιώνες πριν εν γένει κατοικούσαν από αραβικούς πληθυσμούς, παράλληλα έχουν αναπτύξει μέσω μηχανισμών ασφαλείας, πολιτικών, όπως η δημιουργία και επέκταση οικισμών εποίκων κλπ, ένα σύνολο διάφορων πολιτικών καταστολής εις βάρος του παλαιστινιακού λαού. Οι Παλαιστίνιοι αντίστοιχα εδώ και δεκαετίες έχουν αναπτύξει μια σειρά οργανώσεων, όπως η Φατάχ και η Χαμάς που οργάνωσαν παράλληλα διαχρονικά την αντίσταση εναντίον των Ισραηλινών, Οι εν λόγω οργανώσεις από πολλές δεκαετίες πριν βασικά είχαν θεωρηθεί ως τρομοκρατικές από διάφορα δυτικά κράτη, λόγω των συμμαχιών των τελευταίων με το Ισραήλ για γεωπολιτικούς λόγους.²⁰

Ωστόσο αν την ίδια στιγμή δει κάποιος αυτό το συγκεκριμένο παράδειγμα με έναν πιο σφαιρικό τρόπο, λαμβάνοντας υπόψη του συγχρόνως και κάποιες τακτικές που είχαν ακολουθηθεί διαχρονικά εκ μέρους των διάφορων παλαιστινιακών οργανώσεων, όπως αεροπειρατείες, απαγωγές ακόμα και αμάχων σε ορισμένες περιπτώσεις, βομβιστικές επιθέσεις σε δημόσιους χώρους, μέσα δημόσιας μεταφοράς κλπ, θα μπορούσε να αντιτείνει, πως και οι Παλαιστίνιοι από την δική τους μεριά αγωνίζονται για την ανεξαρτησία τους και επομένως οι ενέργειες τους είναι δικαιολογημένες και εξυπηρετούν ένα ιερό σκοπό.

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις είναι δυνατόν να λάβουν χώρα με μια σειρά διάφορων τρόπων. Για παράδειγμα, ένα τρομοκρατικό χτύπημα μπορεί να περιλαμβάνει μια βομβιστική

²⁰ Bickerton I.J., A Concise History of the Arab - Israeli Conflict, Routledge, London, 2001, σελ. 66

επίθεση, η οποία από την άλλη, μπορεί να γίνει μέσα από την χρήση διαφόρων τύπων εκρηκτικών ή βομβών. Μπορεί επίσης μια τρομοκρατική επίθεση να λάβει χώρα με την χρήση πυροβόλων όπλων ή αντίστοιχα ακόμα και με την χρήση χημικών όπλων ή ακόμα και βιολογικών παραγόντων (χρήση παθογόνων ιών κλπ). Εδώ εξάλλου, θα ήταν δυνατόν να λάβουμε υπόψη μας επίσης και την χρήση των αεροπειρατειών ή επίσης την περίπτωση της πειρατείας και σε πλοία. Μια από τις πλέον ενδεικτικές περιπτώσεις και παραδείγματα, αναφορικά με την χρήση της αεροπειρατείας για τρομοκρατικές ενέργειες και μάλιστα με ιδιαίτερα τραγικά αποτελέσματα αλλά και πολύ σημαντικές μακροπρόθεσμες συνέπειες σε θέματα γεωπολιτικής, παγκόσμιας οικονομίας, αλλά και ως προς την παγκόσμια ισορροπία του τρόμου, με την ανάδυση νέων τρομοκρατικών δυνάμεων και οργανώσεων, ειδικότερα στα πλαίσια του φονταμενταλιστικού Ισλάμ, είναι αναμφίβολα η επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου του 2001 στη Νέα Υόρκη (στους Δίδυμους Πύργους) και στο Πεντάγωνο των Η.Π.Α.²¹

Την ίδια στιγμή μπορούμε να αναλογιστούμε εδώ και το ότι σε ορισμένες περιπτώσεις κάποιες τρομοκρατικές ενέργειες μπορεί να συνδέονται με δολοφονικά χτυπήματα εναντίον συγκεκριμένων ατόμων και χωρίς παράλληλα να είναι ο στόχος οι απώλειες έναντι του πλήθους εν γένει και εις βάρος αγνώστων. Σε κάποιες εξ αυτών των περιπτώσεων που αφορούν τρομοκρατικά χτυπήματα εναντίον συγκεκριμένων και μεμονωμένων στόχων, παράλληλα είναι ενδεικτικό, πως εν πολλοίς υφίσταται και η χρήση του συστήματος των απαγωγών. Συγχρόνως, κάποιοι τρομοκράτες, ειδικότερα εκείνοι που δρουν μεμονωμένα, συνήθως δεν είναι τόσο γνωστοί ή εν γένει μπορεί να επιδιώκουν το στοιχείο της ανωνυμίας. Αντίθετα, στην περίπτωση τρομοκρατικών οργανώσεων που προβαίνουν σε χτυπήματα, είτε εναντίον κοινού, είτε εναντίον συγκεκριμένων και μεμονωμένων στόχων, η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη προβολή τους αποτελεί σημαντικό γνώμονα και σκοπό. Κι αυτό, δεδομένου, ότι έτσι συγχρόνως υφίσταται και η προβολή και γνωστοποίηση των ιδεών τους, της κοσμοθεωρίας τους πάνω σε θέματα πολιτικής, κοινωνίας, οικονομίας, θρησκείας κλπ.²²

Ως προς την περίπτωση των διαφόρων μορφών τρομοκρατίας θα ήταν δυνατόν παράλληλα να λάβουμε υπόψη μας και εκείνο το βασικό στοιχείο, υπό το βάρος του οποίου υφίσταται η διαδικασία της κατηγοριοποίησης εντός αυτού του φαινομένου και που αφορά φυσικά το ιδεολογικό πλαίσιο, με βάση το οποίο μπορεί να δρα μια τρομοκρατική οργάνωση ή αντίστοιχα και μεμονωμένα άτομα, τα οποία μπορεί να προβούν σε κάποια τρομοκρατική πράξη. Ως προς την ιδεολογία λοιπόν, ένα πρώτο βασικό στοιχείο αναμφίβολα είναι αυτό της θρησκείας. Με βάση την τελευταία άλλωστε, εδώ και καιρό δεν είναι τυχαίο το ότι υφίσταται ένα σύνολο διαφόρων τρομοκρατικών οργανώσεων που αφορούν το φονταμενταλιστικό Ισλάμ. Στα πλαίσιά του είναι χαρακτηριστικό, πως στις μέρες μας υφίσταται μια πληθώρα διαφόρων οργανώσεων και ομάδων που είναι δυνατόν να εντοπιστούν ειδικότερα στις διάφορες περιοχές του μουσουλμανικού κόσμου, αλλά που δεν παύουν ενίοτε να δρουν ακόμα και μες στην καρδιά του ίδιου του δυτικού κόσμου.

Ιστορικά, η ανάδειξη τέτοιων οργανώσεων έχει υπάρξει συνδεδεμένη σαφέστατα με ένα σύνολο ποικίλων παραγόντων τόσο ιστορικού χαρακτήρα, αποικιοκρατία, επεμβάσεις του δυτικού κόσμου για γεωπολιτικούς και οικονομικούς λόγους σε περιοχές, όπως η Μέση Ανατολή, η Βόρεια Αφρική ή η Κεντρική Ασία, όσο και κοινωνικού χαρακτήρα (φτώχεια, ύπαρξη

²¹ Carr M., *The Infernal Machine: A History of Terrorism*, The New Press, London, 2007, σελ. 110

²² Zinn H., & Arnove A., *Terrorism and War* (Open Media Series), Seven Stories Press, New York, 2002, σελ. 31

τοπικών κοσμικών, αλλά και αυταρχικών καθεστώτων, έλλειψη εκπαίδευσης κλπ). Για παράδειγμα, η διάσταση των επιρροών αλλά και της υποταγής παράλληλα στον χριστιανικό, δυτικό κόσμο, μέσω της αποικιοκρατίας είχε παίξει σημαίνοντα ρόλο, αναφορικά με την ανάδειξη ενός ρεύματος έντονου θρησκευτικού και φονταμενταλιστικού συντηρητισμού. Ο τελευταίος εκφράστηκε και από αιώνες πριν ακόμα, για παράδειγμα, μέσα από την ανάδειξη κινημάτων, όπως ο Ουαχαμπιτισμός στην Σαουδική Αραβία. Στόχος τέτοιων κινημάτων εξάλλου, ήταν παράλληλα μια κάθαρση σε ιδεολογικό και θρησκευτικό επίπεδο, με γνώμονα την έλευση μιας νέας χρυσής εποχής για τον ισλαμικό κόσμο που θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω μιας αυστηρής, θρησκευτικής ορθοδοξίας.²³

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ανάδειξη ενός είδους ζηλωτισμού που εκφράζεται στις μέρες μας πλέον μέσα από μια πολύ αυστηρή και ακραία ερμηνεία του ισλαμικού νόμου της Σαρίας και που επιδιώκει την άτεγκτη εφαρμογή μιας τέτοιας αυστηρής ερμηνείας σε όλες τις πτυχές του καθημερινού ανθρώπινου βίου. Αυτό, επί παραδείγματι, αποτυπώνεται εν πολλοίς μέσα από το παράδειγμα της οργάνωσης της Αλ Κάϊντα. Η τελευταία είχε ιδρυθεί το 1988 από τον Οσάμα Μπιν Λάντεν σε συνεργασία και με αρκετούς άλλους μουτζαχεντίν πολεμιστές που κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1980 είχαν πολεμήσει στο Αφγανιστάν εναντίον των Σοβιετικών.²⁴

Η συγκεκριμένη οργάνωση φυσικά είναι μια από τις γνωστότερες σε παγκόσμια κλίμακα εδώ και περίπου 30 χρόνια. Έχει θεωρηθεί τρομοκρατική από την συντριπτική πλειοψηφία των διαφόρων κρατών σε όλο τον κόσμο (Αμερική, Ρωσία, Κίνα, Ινδία, Γαλλία, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Ισπανία κλπ), ενώ από την άλλη μεριά επίσης είναι και υπεύθυνη για ένα πλήθος πολύ σημαντικών τρομοκρατικών χτυπημάτων σχεδόν σε όλο τον κόσμο. Η πιο γνωστή εξ όλων αυτών των επιθέσεων ήταν αναμφίβολα εκείνη της 11ης Σεπτεμβρίου στους Δίδυμους Πύργους της Νέας Υόρκης, όπως και στο Πεντάγωνο με αεροπλάνα που είχαν χρησιμοποιηθεί από μια ομάδα φανατικών ισλαμιστών τρομοκρατών και μελών της οργάνωσης ως μαζικές ιπτάμενες βόμβες εναντίον των κτιρίων αυτών. Πολύ γνωστή τρομοκρατική επίθεση παράλληλα όμως, ήταν και εκείνη στο Μπαλί της Ινδονησίας το 2002.²⁵

Στα πλαίσια της δράσης και οργάνωσης της εν λόγω οργάνωσης, μπορούμε να δούμε, πιο συγκεκριμένα, ότι αφενός μεν υφίσταται από τη μια μεριά μια κεντρική ηγεσία, η οποία παίρνει αποφάσεις αναφορικά με διάφορες περιπτώσεις χτυπημάτων σε διάφορους στόχους ανά τον κόσμο. Συγχρόνως όμως, υφίσταται και ένα είδος αποκέντρωσης. Αυτό σημαίνει εν προκειμένω, ότι μπορεί να υπάρχουν παράλληλα και ορισμένες άλλες τοπικές οργανώσεις ανά τον κόσμο ή ακόμα και μεμονωμένα άτομα που αφενός μεν εκφράζουν την πίστη τους και αφοσίωση προς την ηγεσία της Al Qaeda, αλλά την ίδια στιγμή λειτουργούν και ως «μοναχικοί λύκοι».

Σε αυτό το σημείο, αναφορικά με την εν λόγω μορφή τρομοκρατικών χτυπημάτων, με άλλα λόγια, ως προς την περίπτωση των «μοναχικών λύκων», ένα από τα πλέον ενδεικτικά

²³ Heywood A., Πολιτικές Ιδεολογίες, μετάφραση Χαρίδημος Κούτρης, επιμέλεια Νίκος Μαραντζίδης, εκδόσεις Επίκεντρο, Αθήνα, 2007, σελ. 433

²⁴ Bergen P., The Longest War: The enduring conflict between America and Al - Qaeda, Free Press editions, New York, 2011, σελ. 101

²⁵ Wright L., The Looming Tower: Al-Qaeda and the Road to 9/11, Knopf, New York, 2006, σελ. 260

παραδείγματα τέτοιου τύπου τρομοκρατικής ενέργειας, είναι δυνατόν να θεωρηθεί αυτή του Νορβηγού Άντερς Μπρέιβικ το καλοκαίρι του 2011 στο Όσλο (πρωτεύουσα της Νορβηγίας), όπως επίσης και στο νησί Ουτόγια, όπου η νεολαία του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος της χώρας έκανε ένα θερινό κάμπινγκ και συνέδριο εκείνο το διάστημα. Στην συγκεκριμένη περίπτωση βέβαια είναι σαφές, πως από ιδεολογική και κοσμοθεωριακή άποψη έχουμε να κάνουμε με έναν «μοναχικό λύκο» τρομοκράτη, ο οποίος βρίσκεται στο αντίθετο άκρο από εκείνο των φανατικών, ισλαμιστών τρομοκρατών. Βλέποντας όμως τον τρόπο δράσης του εναντίον των μελών της σοσιαλιστικής νεολαίας στο νησί Ουτόγια ή τον τρόπο, με τον οποίο είχε οργανώσει τις διάφορες επιθέσεις ενάντια σε κυβερνητικούς στόχους στην ίδια την πρωτεύουσα της Νορβηγίας, δηλαδή το Όσλο, είναι σαφές, την ίδια στιγμή, ότι εν παύουν να υφίστανται περίπου ορισμένα κοινά patterns και μέθοδοι, ως προς τον τρόπο δράσης.

Παράλληλα κι εδώ μπορούμε να δούμε, πως υφίσταται η διάσταση της στοχοποίησης ειδικότερα ορισμένων συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων, ιδεολογικών παρατάξεων, ανθρώπων προερχόμενων από συγκεκριμένες φυλές, θρησκείες κλπ. Κι εδώ, με άλλα λόγια, υφίσταται μια διαδικασία που είναι ουσιαστικά ακριβώς η ίδια με εκείνη των φονταμενταλιστών ισλαμιστών, η οποία ωστόσο εν προκειμένω είχε εκφραστεί από έναν λευκό ακροδεξιό ρατσιστή.²⁶

Πέραν όλων των παραπάνω περιπτώσεων εξάλλου, σε αυτό το σημείο ως προς τα είδη της τρομοκρατίας, φυσικά είναι δυνατόν επίσης να λάβει υπόψη του κάποιος και την περίπτωση της τρομοκρατίας που προέρχεται και από χριστιανικούς ακροδεξιούς και φανατικούς κύκλους διαφόρων ζηλωτών. Το φαινόμενο φυσικά σε μεγάλο βαθμό, εκ των πραγμάτων, υφίσταται εδώ και δεκαετίες, ειδικότερα στα πλαίσια του δυτικού κόσμου. Ομάδες και οργανώσεις ή αντίστοιχα και μεμονωμένα άτομα, που μπορεί να εστιάζουν ειδικότερα σε ένα πλαίσιο φανατικών ιδεών και αντιλήψεων αναφορικά με το πεδίο της θρησκείας, είναι ενδεικτικό, πως παρατηρούνται ειδικότερα στην περίπτωση των Η.Π.Α. και πολύ λιγότερο στην περίπτωση του ευρωπαϊκού χώρου (ο οποίος, κατά την προσωπική μας άποψη, στο σύνολό του ίσως ήταν περισσότερο εκκοσμικευμένος και μορφωτικά καλλιεργημένος διαχρονικά σε σύγκριση με την αμερικανική κοινωνία).²⁷

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, που είναι δυνατόν να λάβουμε σοβαρά υπόψη μας σε αυτό το σημείο ήταν η λεγόμενη οργάνωση των Δαβιδιανών της οποίας μάλιστα στην πορεία επρόκειτο να ηγηθεί ο Ντέιβιντ Κορρές, ένα άτομο χιλιαστικών και αποκαλυπτικών ιδεών, το οποίο συγκέντρωσε ένα σύνολο οπαδών γύρω του, παρουσιάζοντας παράλληλα τον εαυτό του ως Μεσσία. Η συγκεκριμένη ομάδα μάλιστα είχε βασίσει την διδασκαλία της σε ένα πλαίσιο ακραίων ερμηνειών αναφορικά με ποικίλα κείμενα μέσα από την Παλαιά Διαθήκη κυρίως. Σε αυτήν την περίπτωση είναι ενδεικτικό, πως αφενός μεν δίνεται βαρύτητα στην έλευση των εσχάτων και της δευτέρας παρουσίας και αφετέρου στην ύπαρξη μιας έντονης βίας που οφείλουν υποτίθεται να υιοθετήσουν οι οπαδοί μιας τέτοιας ομάδας, προκειμένου να αντιμετωπίσουν όλο τον υπόλοιπο κόσμο γύρω τους. Μια κεντρική παράμετρος της ιδεολογικής ταυτότητας αυτής της συγκεκριμένης ομάδας (της οποίας άλλωστε, οι ρίζες

²⁶ Seierstad A., & Death S., One of us: the story of Anders Breivik and the massacre in Norway, Farrar, Straus and Giroux, New York, 2015, σελ. 216

²⁷ Blaker K., The Fundamentals of Extremism: The Christian Right in America, New Boston Books, Boston, 2003, σελ. 48

εντοπίζονταν ακόμα και από την δεκαετία του 1950) είναι το σκεπτικό του ότι τα μέλη της υποτίθεται, πως αποτελούσαν μια ομάδα εκλεκτών ανθρώπων, ανώτερων, τρόπον τινά έναντι όλου του υπόλοιπου κοινωνικού συνόλου από ηθική και ψυχοπνευματική άποψη.²⁸

Αυτό το στοιχείο εξάλλου, με άλλα λόγια, η αίσθηση μιας ιδεολογικής, κοσμοθεωρικής και ηθικής ανωτερότητας των μελών τέτοιων ομάδων κι οργανώσεων, είναι αλήθεια την ίδια στιγμή, πως αποτελεί και ένδειξη, αναφορικά με το πώς αυτές οι οργανώσεις μπορούν να συστειρώσουν ακόμα περισσότερο τα μέλη τους. Πρόκειται για μια σημαντική παράμετρο, η οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη εξάλλου με το γνώρισμα της τόνωσης του φανατισμού των μελών τέτοιων οργανώσεων, μέσα από μια συγκεκριμένη ψυχολογική διεργασία, με την οποία το κάθε μέλος έχει αφενός μεν την αίσθηση πως καθίσταται ένα σημαντικό άτομο και πως παράλληλα αφετέρου η ζωή του αποκτά κάποιο νόημα.²⁹

Μια πολύ σημαντική παράμετρος εν τω μεταξύ που προέκυψε στην πορεία στις Η.Π.Α. και που συνδέεται άμεσα με την περίπτωση της συγκεκριμένης θρησκευτικής σέκτας και της δράσης της, ήταν η σέκτα των Δαβιδιανών και ειδικότερα ο τρόπος με τον οποίο επήλθε το τέλος της, επρόκειτο να τροφοδοτήσουν σε ιδεολογικό επίπεδο, διάφορες άλλες ομάδες ή και μεμονωμένα άτομα, τόσο ως προς το ζήτημα του θρησκευτικού ζηλωτισμού, όσο και ως προς το ζήτημα της αντίθεσης - ακόμα κι ένοπλης- απέναντι στο επίσημο αμερικανικό, ομοσπονδιακό κράτος. Αυτός ο ζηλωτισμός μάλιστα, είναι ενδεικτικό πως είχε συνδεθεί σε μεγάλο βαθμό και με μια αρκετά έντονη ρατσιστική χροιά, καθώς θεωρήθηκε πως η συνύπαρξη μεταξύ ανθρώπων από διαφορετικές φυλές, διαφορετικά θρησκευόμενα κ.λ.π., αποτελούσε ένα είδος παρακμής σε κοινωνικό, ηθικό και πνευματικό επίπεδο. Πολλά εξ αυτών των ατόμων διαχρονικά δε, έχουν θεωρήσει πως μια τέτοια παρακμή εκφράζεται ξεκάθαρα μέσω του ίδιου του αμερικανικού κρατικού μηχανισμού.³⁰

Οι περιπτώσεις ατόμων, όπως εκείνη του Timothy McVeigh, είναι αρκετά ενδεικτικές, αναφορικά με τις σχετικές επιρροές που είχαν υπάρξει στην πορεία από μέρους οργανώσεων, όπως εκείνη, της οποίας ηγούνταν ο Ντέιβιντ Κορρές. Οργανώσεων, οι οποίες βέβαια περισσότερο είχαν εστιάσει διαχρονικά σε ακραίες και φονταμενταλιστικές θρησκευτικές απόψεις και προσεγγίσεις και όχι τόσο πολύ σε πολιτικά ζητήματα και ιδεολογίες. Εδώ όμως, όπου επίσης έχουμε να κάνουμε με εκείνη την μορφή τρομοκρατίας που γίνεται και πραγματοποιείται από μέρους των λεγόμενων «μοναχικών λύκων». Ανθρώπων που στα πλαίσια της λευκής, ακροδεξιάς τρομοκρατίας στο δυτικό κόσμο, μπορεί να έχουν μερικές φορές ένα στρατιωτικό, επαγγελματικό υπόβαθρο και που από την άλλη μεριά εδώ και καιρό εστιάζουν σε αντιλήψεις, όπως αυτή περί κινδύνου των δικαιωμάτων ειδικότερα της λευκής φυλής (και ακόμα πιο συγκεκριμένων των Καυκάσιων λευκών ανδρών), η οποία υποτίθεται πως κινδυνεύει από τους εισερχόμενους στο δυτικό κόσμο πληθυσμούς άλλων φυλών, θρησκειών κλπ.³¹ Τέτοιες ομάδες εστιάζουν εν πολλοίς συχνά σε διάφορες θεωρίες

²⁸ Στο ίδιο, σελ. 97

²⁹ Stern J., *Terror in the Name of God: Why Religious Militants Kill*, Harper Perennial, London, 2004, σελ. 284

³⁰ Keeran D., *Christian Terrorism: lay down your life, take up your cross*, Create Space Independent Publishing Platform, New York, 2009, σελ. 118

³¹ Elsehans H., Quaiassa R., Tetreault M.A., *The Transformation of Politicized Religion: From Zealots into Leaders*, Routledge Editions, London – New York, 2015, σελ. 119

συνωμοσίες, ενώ από καιρό ήδη πριν έχουν καλλιεργήσει την ιδεολογία του λεγόμενου κινήματος επιβίωσης, με το σκεπτικό μιας συνολικής ξαφνικής κατάρρευσης των δυτικών κοινωνιών για ποικίλους λόγους (χρηματοοικονομική κρίση, πόλεμος με άλλες φυλές, με μεταναστευτικούς πληθυσμούς κλπ, κάποια μεγάλη παγκόσμια φυσική καταστροφή κλπ).³²

Υπό το πρίσμα, εν τω μεταξύ, εν γένει των ιδεών και αντιλήψεων που μπορούμε να δούμε, ότι αναπτύσσουν τα μέλη και των ακροδεξιών ή των χριστιανικών φονταμενταλιστικών οργανώσεων, αναδύεται ένα πλαίσιο συγκεκριμένων στοιχείων και γνωρισμάτων, αναφορικά με το σκεπτικό, το οποίο τροφοδοτεί την δράση τους. Σκεπτικό, το οποίο εξάλλου την ίδια στιγμή, είναι στην ουσία περίπου το ίδιο με εκείνο και των φανατικών, φονταμενταλιστικών ισλαμικών τρομοκρατικών οργανώσεων και ομάδων. Με άλλα λόγια:

- Στην περίπτωση και αυτών των οργανώσεων και ομάδων, μπορούμε να δούμε, ότι αναπτύσσεται ένα είδος νοοτροπίας και προσέγγισης περί κόσμου, κοινωνίας και σχέσεων με τους υπόλοιπους ανθρώπους, που διανθίζεται με την προσέγγιση περί μεσσιανικότητας και εσχατολογίας. Με βάση αυτήν την εσχατολογία, τα μέλη αυτών των ομάδων έχουν ως τελικό τους στόχο την επικράτηση και την επιβίωση μέσα από μια πολύνεκρη και αιματηρή σύγκρουση με το σύνολο της κοινωνίας. Η σύγκρουση αυτή τροφοδοτείται, όπως ήδη αναφέρθηκε άλλωστε και πιο πάνω, από την διάσταση της αίσθησης του ότι τα μέλη αυτών των οργανώσεων αποτελούν ένα εκλεκτό τμήμα του γενικότερου πληθυσμού, ένα σύνολο ασπίλων και ηθικοπνευματικά, ψυχικά, βιολογικά κλπ ανώτερων ανθρώπινων όντων, με τελική αποστολή τους είτε την επιβίωσή τους είτε την κυριαρχία τους επί των υπολοίπων που θεωρούνταν πνευματικά κατώτεροι.
- Όπως συμβαίνει και με τις περιπτώσεις των ισλαμικών φονταμενταλιστικών, τρομοκρατικών οργανώσεων, έτσι κι εδώ διάφορα θρησκευτικά κείμενα του παρελθόντος, ερμηνεύονται και προσεγγίζονται συχνά με έναν αρκετά ακραίο και αρκετά «ελεύθερο» τρόπο.
- Δια μέσου επίσης αυτών των ακραίων ερμηνειών, είναι χαρακτηριστικό, το ότι υφίσταται η ανάδειξη σε έντονο βαθμό μιας τάσης αποκλειστικότητας, ως προς την έννοια περί «σωτηρίας», αλλά και περί «ανωτερότητας». Εδώ έτσι, καλλιεργείται κι ένα είδος ιδιότυπου ρατσισμού. Ενός ρατσισμού μέσα από τον οποίο άλλωστε, υπό το σκεπτικό και το πρίσμα της ιδέας περί αποκλειστικότητας στο θέμα της τελικής «σωτηρίας», υφίσταται μια τάση διακρίσεων, εναντίωσης ή και ανοικτής βίας και επιθετικότητας έναντι ανθρώπων από διαφορετικά πολιτιστικά ή κοινωνικά περιβάλλοντα, ανθρώπων που μπορεί να θεωρούνται «διαφορετικοί», λόγω θρησκείας, φυλής, χρώματος, εθνικότητας, καταγωγής, οικονομικής κατάστασης, εξωτερικής εμφάνισης, χρώματος, σεξουαλικών επιλογών στην προσωπική τους ζωή κλπ, διατροφής, τρόπου ντυσίματος. Δεν είναι μάλιστα εδώ τυχαίο επίσης και το ότι η αντίθεση αυτών των ομάδων φονταμενταλιστών προς ό, τι θεωρούν «βλάσφημο», λάθος, ηθικά επιλήψιμο, καταδικαστέο, ως τρόπο συμπεριφοράς κλπ, είναι παράλληλα εκλαμβανόμενη και σαν ένα είδος ιερής σταυροφορίας.

³² Hoffman D., The Oklahoma City Bombing and the Politics of Terror, Feral House, New York, 1998, σελ. 275

- Με βάση την παραπάνω παράμετρο εξάλλου, είναι δυνατόν να τονιστεί σε αυτό το σημείο και το ότι μια τέτοια στάση, εκ των πραγμάτων, σημαίνει και στοιχεία, όπως η έλλειψη ανοχής και κατανόησης προς ό, τι μπορεί να θεωρηθεί πως εκφράζει και αποτυπώνει την διαφορετικότητα.³³

Πέραν όμως όλων των παραπάνω στοιχείων, την ίδια στιγμή, στα πλαίσια των διαφόρων μορφών τρομοκρατίας δεν είναι δυνατόν να μην συμπεριλάβει κάποιος και την περίπτωση ακραίων αριστερών οργανώσεων. Μια από τις πλέον χαρακτηριστικές περιπτώσεις σε πανευρωπαϊκό επίπεδο από δεκαετίες πριν, είχε υπάρξει εκείνη της RAF – Κόκκινος Στρατός. Επρόκειτο για ακροαριστερή τρομοκρατική οργάνωση, η οποία είχε κάνει την εμφάνισή της προς το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1960 στην τότε Δυτική Γερμανία. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, από ιδεολογική άποψη, έχουμε να κάνουμε με μια οργάνωση και ομάδα, η οποία είχε κλίση ειδικότερα προς τον αναρχισμό και προς μια μάλλον ρομαντικού στυλ και τύπου θεώρηση, ως προς τον τρόπο οργάνωσης των ανθρώπινων κοινωνιών. Υπό αυτό το βάρος άλλωστε, δεν είναι τυχαίο εδώ το ότι μια τέτοια οργάνωση είχε δώσει βαρύτητα στην εξόντωση ατόμων που θεωρούνταν πως εξέφραζαν, συμβόλιζαν και εκπροσωπούσαν ένα σύνολο διάφορα καπιταλιστικών, μεγαλοαστικών κι εν τέλει υποτίθεται καταπιεστικών θεσμών.³⁴ Η οργάνωση Φράξια Κόκκινος Στρατός, επί παραδείγματι, είχε δώσει διαχρονικά βαρύτητα στις δολοφονικές επιθέσεις εναντίον ατόμων που μπορεί να προέρχονταν από τέτοιους θεσμούς, όπως εναντίον ανθρώπων από τα σώματα ασφαλείας ή αντίστοιχα εναντίον δικαστικών, πολιτικών, μεγαλοεπιχειρηματιών κλπ.

Καθώς ειδικότερα σε χώρες που ειδικά και από εκείνη την περίοδο συνιστούσαν τον ιστορικό πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η τότε Δυτική Γερμανία ή η Γαλλία και η Ιταλία, είχε αρχίσει να αναδύεται στην διάρκεια της δεκαετίας του 1960 η λεγόμενη Νέα Αριστερά, οργανώσεις, όπως η Φράξια Κόκκινος Στρατός, είχαν επηρεαστεί από ένα πλαίσιο νέων προσεγγίσεων και ερμηνειών της κλασικής μαρξιστικής και λενιστικής ιδεολογίας. Εδώ μπορούμε να διαπιστώσουμε μια τάση σταδιακής απομάκρυνσης και αποστασιοποίησης από την κλασική σοβιετική ερμηνευτική ιδεολογική κατεύθυνση, δεδομένου, ότι υφίσταται παράλληλα μια διαδικασία ιδεολογικού εμπλουτισμού αυτών των νέων κατευθύνσεων διαφόρων ομάδων της Νέας Αριστεράς με τις ιδέες και τις θεωρητικές αναλύσεις ατόμων, όπως ο Τρότσκι, ο Γκράμσι, ο Μάο Τσε Ντουνγκ κλπ.³⁵

Οργανώσεις, όπως η προαναφερόμενη, είχαν γαλουχηθεί επίσης από ιδεολογική άποψη μέσα και από την ποικιλία των διαφόρων κοινωνικών αλλά και των διαφόρων φοιτητικών κινημάτων που είχαν κάνει την εμφάνισή τους στην διάρκεια εκείνης της δεκαετίας. Κινημάτων, μέσω των οποίων μπορούμε να δούμε, πως εν μέρει μερικές φορές υφίστατο ένα είδος εκτεταμένης και γενικευμένης απόρριψης των διαφόρων μηχανισμών εξουσίας στον δυτικό κόσμο. Μηχανισμών οικονομικού, πολιτικού, κοινωνικού δικαστικού, νομοθετικού ή

³³ Blaker K., *The Fundamentals of Extremism: The Christian Right in America*, New Boston Books, Boston, 2003, σελ. 106

³⁴ Petersen U., *Blessings and Victims of Globalization: Economic and social development, relative impoverishment, unemployment, economic crises, right – wing and left – wing radicalism, religious wars, refugee flows and the responsibility of Europe*, Tredition editions, Berlin, 2018, σελ. 93

³⁵ Brienes W., *Community Organization in the New Left, 1962 – 1968: The Great Refusal*, Rutgers University Press, New York, 1989, σελ. 27

στρατιωτικού χαρακτήρα. Εδώ μπορούμε να ανιχνεύσουμε επιρροές παράλληλα και από την μεριά του λεγόμενου Αυτονομισμού, κινήματος με αναρχικές τάσεις που αναπτύχθηκε στην Ιταλική χερσόνησο στην διάρκεια της δεκαετίας του 1960.³⁶

Αναφερόμενοι σε διάφορες τέτοιες περιπτώσεις τρομοκρατικών ομάδων και οργανώσεων, φυσικά θα ήταν δυνατόν να λάβουμε παράλληλα υπόψη μας και την περίπτωση της 17ης Νοέμβρη που ξεκίνησε την δράση της στην Ελλάδα μετά την πτώση της δικτατορίας το 1975 πιο συγκεκριμένα και που έδρασε για περίπου 30 χρόνια, ως τις αρχές της δεκαετίας του 2000. Το ντεμπούτο αναφορικά με την δράση της οργάνωσης εν προκειμένω, είχε γίνει το 1975, όταν ο τότε σταθμάρχης της CIA στην Αθήνα Ρίτσαρντ Γουέλς είχε δολοφονηθεί στο Νέο Ψυχικό.³⁷

Η οργάνωση ήδη από την δεκαετία του 1970 κατά καιρούς έστελνε προκηρύξεις σε κάποιες συγκεκριμένες εφημερίδες, για τις οποίες μάλιστα στην πορεία είχαν υπάρξει παράλληλα και ορισμένες προσπάθειες για την μη δημοσίευσή τους (κυρίως εκ μέρους των συντηρητικών κυβερνήσεων). Διαχρονικά και η εν λόγω οργάνωση είχε θέσει ως στόχο διάφορους πολιτικούς, κάποιους εκδότες συντηρητικών πολιτικά εφημερίδων, ανθρώπους των σωμάτων ασφαλείας, δικαστικούς, αλλά και μεγαλοεπιχειρηματίες (επίθεση εναντίον του Βαρδή Βαρδινογιάννη τέλη της δεκαετίας του 1980).³⁸

³⁶ Moncourt A., *Daring to struggle, failing to win: The Red Army Faction's 1977 Desperate Campaign*, PM Press, London, 2008, σελ. 53

³⁷ Kassimeris G., *Europe's last Red Terrorists: The Revolutionary Organization 17th November*, New York University Press, New York, 2001, σελ. 52

³⁸ Παπαχελάς Αλ., *Φάκελος 17 Νοέμβρη*, εκδόσεις Εστία, Αθήνα, 2003, σελ. 157

Κεφάλαιο 4.

Αναφορά τρομοκρατικών χτυπημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα τελευταία 10 χρόνια

Στην διάρκεια των τελευταίων 10 ετών, εν γένει, είναι δυνατόν να παρατηρήσουμε το ότι είχαν λάβει χώρα ορισμένες πολύ σοβαρές περιπτώσεις τρομοκρατικών χτυπημάτων. Αυτές κατά κύριο λόγο, είναι δυνατόν να συνδεθούν με ακραίες, φανατικές, φονταμενταλιστικές ισλαμιστικές ομάδες και οργανώσεις, όπως αυτή του Ισλαμικού Κράτους. Στα πλαίσια των εν λόγω χτυπημάτων εξάλλου, είναι δυνατόν κάποιος να αντιληφθεί το ότι από τη μια μεριά, υπήρξαν περιπτώσεις εν γένει οργανωμένων χτυπημάτων από ολόκληρες ομάδες, οι οποίες από αρκετό καιρό πριν εν γένει προετοιμάζαν τα χτυπήματά τους (όπως στη Γαλλία, την Μεγάλη Βρετανία, την Ισπανία κατά την δεκαετία του 2000 κλπ) ή αντίστοιχα περιπτώσεις ατόμων που έδρασαν ως μοναχικοί λύκοι, χτυπώντας μια σειρά στόχων ειδικά σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Σε αυτό το σημείο μάλιστα επρόκειτο για περιπτώσεις ατόμων που επιτίθονταν εναντίον διαφόρων τυχαίων και ανυποψίαστων περαστικών, ειδικότερα με την χρήση μαχαιριών, τσεκουριών και εν γένει αιχμηρών αντικειμένων.³⁹

4.1. Charlie Hebdo, 2015

Αναφορικά με τις περιπτώσεις και τα παραδείγματα τρομοκρατικών χτυπημάτων σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ίσως η γνωστότερη και χειρότερη συγχρόνως, είναι δυνατόν να θεωρηθεί εκείνη που είχε λάβει ~~καταρχάς~~ χώρα στα γραφεία του περιοδικού Charlie Hebdo. Η επίθεση εκείνη είχε γίνει συγκεκριμένα στα γραφεία του περιοδικού το 2015 από μέρους δυο αδερφών Αλγερινής καταγωγής που επίσης είχαν ριζοσπαστικοποιηθεί μέσα από την συμμετοχή τους στην οργάνωση της Αλ Κάϊντα. Στην διάρκεια εκείνης της επίθεσης είχαν δολοφονηθεί ορισμένοι καρτουνίστες και δημοσιογράφοι. Η επίθεση, μετά από την οποία παράλληλα είχε ακολουθήσει ένα μεγάλο ανθρωποκυνηγητό μεταξύ των δραστών και ενός συνεργάτη τους που επίσης είχε υπάρξει ενταγμένος σε κύκλους φανατικών ισλαμιστών φονταμενταλιστών από καιρό πριν, τόσο στην Γαλλία, όσο και στο γειτονικό Βέλγιο, είχε γίνει λόγω της έκδοσης από το περιοδικό μιας σειράς χιουμοριστικών σκίτσων του προφήτη Μωάμεθ που θεωρήθηκαν άκρως προσβλητικά από τους μουσουλμάνους σε παγκόσμια κλίμακα.⁴⁰

4.2. Bataclan, 2015

Μια άλλη πάρα πολύ σοβαρή περίπτωση επίθεσης από την άλλη μεριά, ήταν φυσικά και εκείνη που αφορούσε εν προκειμένω την τρομοκρατική επίθεση – σφαγή στο θέατρο του Bataclan, επίσης στο Παρίσι, λίγους μήνες, μετά από την επίθεση στο περιοδικό Charlie

³⁹ Maniscalco M.L., & Rosato V., Preventing Radicalization and Terrorism in Europe – A Comparative Analysis of Policies, Cambridge Scholar Publishing, London, 2019, σελ. 31

⁴⁰ Nesser P., Islamist Terrorism in Europe, Oxford University Press, Oxford UK, 2018, σελ. 117

Hebdo, και συγκεκριμένα το Νοέμβριο του 2015. Η επίθεσή στην ουσία έγινε σε τρία ξεχωριστά σημεία της γαλλικής πρωτεύουσας και συγκεκριμένα και στο εν λόγω θέατρο, αλλά επίσης και έξω από το στάδιο του Ιλ Ντε Φρανς, καθώς και στο προάστιο Σαιντ Ντενίς. Η επίθεση με τα περισσότερα θύματα όμως είχε γίνει στο προαναφερόμενο θέατρο, όπου οι μουσουλμάνοι τρομοκράτες παράλληλα είχαν κρατήσει για πολλές ώρες ένα μεγάλο αριθμό ομήρων. Δεν είναι έτσι τυχαίο πως εκεί είχαν υπάρξει τα περισσότερα θύματα, τα οποία ήταν 90 άτομα. Το σύνολο των θυμάτων εκείνης της επίθεσης ήταν 129 άτομα, συμπεριλαμβανομένων και 8 τρομοκρατών που σκοτώθηκαν σε μάχες με την αστυνομία και το γαλλικό στρατό, ενώ οι τραυματίες ήταν πάνω από 200 άτομα.⁴¹

Σε εκείνη την πολύ σοβαρή τρομοκρατική επίθεση του 2015 στο Παρίσι, και της οποίας την ευθύνη είχε αναλάβει το Ισλαμικό Κράτος στα πλαίσια εν γένει του ολοκληρωτικού του πολέμου ενάντια στο δυτικό κόσμο, ορισμένοι εκ των δραστών ήταν Γάλλοι υπήκοοι. Ένας άλλος ανακαλύφθηκε, με βάση ένα διαβατήριό που βρέθηκε δίπλα στο πτώμα του, πως ήταν συριακής καταγωγής. Ορισμένοι εκ των γαλλικής καταγωγής δραστών ήταν άτομα, για τα οποία οι γαλλικές αρχές γνώριζαν, πως είχαν ταξιδέψει παλαιότερα στην Συρία, όντας σε επαφές προφανώς με τρομοκρατικές οργανώσεις και ομάδες, όπως το Ισλαμικό Κράτος και που επίσης από κάποιο καιρό ήδη πριν είχαν ριζοσπαστικοποιηθεί. Παράλληλα, κάποια εξ αυτών των ατόμων είχαν σχέσεις με τον υπόκοσμο και ήταν γνωστά από χρόνια πριν για υποθέσεις του κοινού ποινικού δικαίου.

Εικόνα 2 Μια φωτογραφία που δείχνει αναμμένα κεριά, λουλούδια και μηνύματα σε ένα προσωρινό μνημείο γύρω από την αναμνηστική πλάκα έξω από την αίθουσα συναυλιών Bataclan ως αφιέρωμα στα θύματα της επίθεσης, στην οποία 90 άνθρωποι σκοτώθηκαν. (Πηγή: Christophe Archambault-AFP)

4.3. Νίκαια Γαλλίας, 2016

Πολύ σοβαρή όμως επίσης από την άλλη, είχε υπάρξει και η περίπτωση της τρομοκρατικής επίθεσης σε κεντρική λεωφόρο της Νίκαιας στην Γαλλία την επόμενη χρονιά

⁴¹ «Το Ισλαμικό Κράτος ανέλαβε την ευθύνη – Νύχτα Τρόμου στο Παρίσι: 127 νεκροί και 180 τραυματίες σε σειρά επιθέσεων», 15/11/2015, στο <https://web.archive.org/web/20151115025706/http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22769&subid=2&pubid=64287086>

και συγκεκριμένα στις 14 Ιουλίου του 2016 ανήμερα των εορτασμών της εθνικής επετείου της Γαλλικής Επανάστασης. Εκείνη την ημέρα ένα μεγάλο, βαρύ φορτηγό που το οδηγούσε Γάλλος πολίτης τυνησιακής καταγωγής άρχισε να τρέχει με μεγάλη ταχύτητα κατά μήκος της συγκεκριμένης λεωφόρου, την ώρα που ήταν γεμάτη κόσμο που περίμενε στην πορεία να δει τα εορταστικά βεγγαλικά εκείνης της ημέρας. Ο οδηγός στην ουσία πέρασε με μεγάλη ταχύτητα πάνω από εκατοντάδες περαστικούς, κινώντας το φορτηγό του έτσι ώστε να προξενήσει όσο το δυνατόν περισσότερα θύματα. Ο τελικός απολογισμός ήταν 88 νεκροί (μεταξύ των οποίων και ο οδηγός του φορτηγού που έπεσε νεκρός από τα πυρά της αστυνομίας). Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί πως επίσης η ανάληψη ευθύνης και για αυτήν την επίθεση έγινε από το Ισλαμικό Κράτος, ενώ κατά την διάρκεια των επόμενων ημερών ο Γάλλος πρόεδρος Φρανσουά Ολάντ ζήτησε να υπάρξει εγρήγορση αλλά και διατήρηση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης που είχε κηρύξει η χώρα ήδη από αρκετούς μήνες πριν.⁴²

4.4. Βαρκελώνη, 2017

Πέραν όλων των παραπάνω περιπτώσεων, μια άλλη επίθεση που θα ήταν δυνατόν να ληφθεί υπόψη σε αυτό το σημείο ήταν κι εκείνη που είχε λάβει χώρα στην Βαρκελώνη το καλοκαίρι του 2017. Στις 16 Αυγούστου εκείνου του έτους μια έκρηξη ισοπέδωσε ένα σπίτι στην τοποθεσία Αλκανάρ έξω από την Βαρκελώνη, ενώ στην συνέχεια μέσω ερευνών της αστυνομίας ανακαλύφθηκε, πως αυτό οφειλόταν στην συγκέντρωση εκρηκτικών από μια ομάδα τρομοκρατών που είχαν παράλληλα καταγωγή από το Μαρόκο. Φαίνεται, πως οι τρομοκράτες συγκέντρωναν μεγάλες ποσότητες εκρηκτικών, ώστε να επιτεθούν στην εκκλησία της Σαγκράδα Φαμίλια στην πόλη της Βαρκελώνης.

Την επόμενη ημέρα στις 17 Αυγούστου ένα βαν λευκού χρώματος επιτέθηκε σε πλήθη κόσμου στην μεγάλη, κεντρική πλατεία της Ρα Ράμπλα στο κέντρο της Βαρκελώνης. Ο οδηγός του οχήματος στην πορεία μπόρεσε να διαφύγει εν τέλει ενώ σύντομα ξεκίνησε ένα μεγάλο ανθρωποκυνηγητό της ισπανικής αστυνομίας. Τις επόμενες ημέρες και ενώ οι δράστες άλλαζαν οχήματα, δολοφονώντας παράλληλα τους κατόχους τους με μαχαίρια, τελικά όλοι οι δράστες στην διάρκεια εκείνων των ημερών επρόκειτο να σκοτωθούν από τις τοπικές αστυνομικές δυνάμεις, αφότου πρώτα είχαν σκορπίσει τον τρόμο. Τα εν λόγω άτομα, φαίνεται πως δεν είχαν μεν άμεσες σχέσεις με την τρομοκρατική οργάνωση του Ισλαμικού Κράτους, αλλά ότι εν γένει είχαν εμπνευστεί από τις προσκλήσεις του τελευταίου προς μουσουλμάνους που ζουν σε δυτικές χώρες να προβούν σε τυφλές επιθέσεις εναντίον του πληθυσμού και των αρχών ασφαλείας όλων αυτών των χωρών.⁴³

⁴² Nesser P., *Islamist Terrorism in Europe*, Oxford University Press, Oxford UK, 2018, σελ. 121

⁴³

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%80%CE%AF%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7_%CF%83%CF%84%CE%B7_%CE%92%CE%B1%CF%81%CE%BA%CE%B5%CE%BB%CF%8E%CE%BD%CE%B7_\(2017\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%80%CE%AF%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7_%CF%83%CF%84%CE%B7_%CE%92%CE%B1%CF%81%CE%BA%CE%B5%CE%BB%CF%8E%CE%BD%CE%B7_(2017))

4.5. Στρασβούργο, 2018

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις εν γένει θα λέγαμε, πως περισσότερο έχουμε να κάνουμε με περιπτώσεις μοναχικών λύκων. Το ίδιο εξάλλου είχε συμβεί παράλληλα και με την περίπτωση του Σερίφ Σεκάτ στις 11 Δεκεμβρίου του 2018, όταν επιτέθηκε στην χριστουγεννιάτικη αγορά της πόλης του Στρασβούργου. Το συγκεκριμένο άτομο σκότωσε 5 άτομα και τραυμάτισε άλλα 11 εκ των οποίων τα 4 σοβαρά. Εκείνο το βράδυ κατάφερε να διαφύγει από το χώρο της επίθεσης, ενώ οι αρχές παράλληλα συνέλαβαν την οικογένειά του που ήταν γνωστό πως είχε γενικότερα σχέσεις με ισλαμικές φονταμενταλιστικές οργανώσεις. Ο ίδιος ο Σεκάτ που κατά το παρελθόν είχε υπάρξει άτομο του κοινού ποινικού δικαίου (όπως άλλωστε, και πολλοί άλλοι από τους διάφορους μουσουλμάνους τρομοκράτες που έχουν διαπράξει επιθέσεις σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όλα αυτά τα χρόνια) εν τέλει σκοτώθηκε δύο ημέρες αργότερα κατά την διάρκεια ανταλλαγής πυροβολισμών με αστυνομικούς που προσπάθησαν να τον σταματήσουν. Ο ίδιος μάλιστα εν γένει ήταν γνωστός στις ευρωπαϊκές αρχές ως άτομο που είχε ασπαστεί από καιρό τον ισλαμικό φονταμενταλισμό.⁴⁴

4.6. Βερολίνο, 2016

Αυτή την διάσταση ως προς την διάπραξη τέτοιων τρομοκρατικών επιθέσεων εις βάρος διαφόρων στόχων στα πλαίσια των διαφόρων κοινωνιών και κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι δυνατόν παράλληλα να δούμε και μέσα και από το παράδειγμα της επίθεσης σε χριστουγεννιάτικη αγορά στο Βερολίνο το 2016. Και σε εκείνη την επίθεση είχε χρησιμοποιηθεί φορητό που κινήθηκε πάνω σε πλήθος στην εν λόγω αγορά, σκοτώνοντας 12 άτομα και τραυματίζοντας άλλα 50. Δράστης της επίθεσης στην αρχή είχε θεωρηθεί πως ήταν ένας 23χρονος Πακιστανός που όμως ανακαλύφθηκε πως δεν είχε σχέση με την επίθεση. Τελικά, οι αρχές ανακάλυψαν πως ο δράστης ήταν ένας 24χρονος ποινικός Τυνήσιος που είχε φύγει το 2011 από την χώρα περνώντας παράνομα στην Ιταλία και όπου είχε εκτίσει ποινή φυλάκισης λόγω ναρκωτικών και λόγω συμμετοχής σε καταστροφές στο κέντρο κράτησης παράτυπων μεταναστών στο νησί της Λαμπεντούζα.⁴⁵

Μετά την επίθεση το συγκεκριμένο άτομο για αρκετές ημέρες προσπαθούσε να διαφύγει, περνώντας από τη μια χώρα στην άλλη. Είναι ενδεικτικό, πως από χρόνια πριν είχε γίνει προσπάθεια να εκδοθεί στην χώρα του, η οποία όμως δεν τον δέχτηκε, αν και εκκρεμούσε ένταλμα σύλληψης εναντίον του λόγω ληστειών και διακίνησης ναρκωτικών. Τελικά ο τρομοκράτης σκοτώθηκε μετά από συμπλοκή με αστυνομικούς στο κέντρο του Μιλάνο στις 23 Δεκεμβρίου, ενώ την ίδια μέρα είχε κυκλοφορήσει και ένα βίντεο με τον συγκεκριμένο δράστη να δηλώνει πίστη στο Ισλαμικό Κράτος, θα πρέπει να σημειωθεί εδώ, πως το συγκεκριμένο άτομο κατά την άφιξή του στην Γερμανία, όπου είχε εισέλθει εμφανιζόμενος ως ανήλικος

⁴⁴ Chichizola J., "Strasbourg : après la mort du terroriste, la recherche d'éventuels complices", in <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/2018/12/14/01016-20181214ARTFIG00282-strasbourg-apres-la-mort-du-terroriste-la-recherche-d-eventuels-complices.php>

⁴⁵ Siddique H., "Berlin attack: Germany issues European arrest warrant for new suspect - as it happened", 21 December 2016, in <https://www.theguardian.com/world/live/2016/dec/21/berlin-attack-police-suspect-christmas-market-live-updates>

πολιτικός πρόσφυγας, σύντομα είχε έρθει σε επαφή με έναν τοπικό ιμάμη ο οποίος από χρόνια πριν είχε προσπαθήσει να προβεί σε στρατολόγηση μαχητών και τρομοκρατών για λογαριασμό του Ισλαμικού Κράτους και ο οποίος στην πορεία συνελήφθη.⁴⁶

⁴⁶ Siddique H., “Berlin attack: Germany issues European arrest warrant for new suspect - as it happened”, 21 December 2016, in <https://www.theguardian.com/world/live/2016/dec/21/berlin-attack-police-suspect-christmas-market-live-updates>

Κεφάλαιο 5.

Οικονομικές - πολιτικές - κοινωνικές επιπτώσεις του φαινομένου της τρομοκρατίας στην Ευρώπη

Έχει θεωρηθεί, ότι οι οικονομικές συνέπειες της τρομοκρατίας μπορεί να είναι σημαντικές, ιδίως από την άποψη πως προκαλούν μεγάλο άμεσο και έμμεσο κόστος που μπορεί να κυμαίνεται από την απώλεια ανθρώπινων ζώων και την καταστροφή περιουσιακών στοιχείων ως την μείωση της οικονομικής ανάπτυξης και της ικανοποίησης ως προς τις συνθήκες ζωής. Εδώ είναι δυνατόν να επισημανθεί, πως το άμεσο κόστος της τρομοκρατίας, δηλαδή το άμεσο κόστος από την επερχόμενη καταστροφή (ανθρώπινου και φυσικού κεφαλαίου), είναι συνήθως χαμηλότερες από τις έμμεσες δαπάνες που είναι κυρίως συνέπεια των αντιδράσεων στην τρομοκρατία μέρους των διαφόρων ατόμων (π.χ. καταναλωτές, τουρίστες, ξένοι επενδυτές) και ιδρύματα (π.χ. κυβέρνηση, υπηρεσίες, επιχειρήσεις).⁴⁷ Συνήθως, αντιδρώντας ορθολογικά και αποφεύγοντας τον κίνδυνο, τα άτομα τείνουν να κινούνται και να κυκλοφορούν μακριά από δυνητικά επικίνδυνα μέρη και δραστηριότητες. Για παράδειγμα, είναι αλήθεια, πως τα πρόσθετα μέτρα ασφαλείας και το κλείσιμο τουριστικών αξιοθέατων αυξάνουν το ενδιαφέρον για την επίσκεψη σε μέρη όπου έχουν πραγματοποιηθεί επιθέσεις. Σύμφωνα με τον ευρέως χρησιμοποιούμενο ορισμό από τους Enders, Sandler και Gaibulloev, η τρομοκρατία μπορεί να είναι το φαινόμενο εκείνο που αφορά μια προκαταρκτική χρήση ή απειλή χρήσης βίας από άτομα ή υποεθνικές ομάδες κατά αμάχων πληθυσμών, προκειμένου αυτά τα άτομα και οι ομάδες αντίστοιχα, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, να επιτύχουν έναν πολιτικό ή κοινωνικό στόχο μέσω του εκφοβισμού ενός μεγάλου τμήματος της εκάστοτε κοινωνίας, πέρα από αυτό των άμεσων θυμάτων.⁴⁸

Σε γενικές γραμμές, η τρομοκρατία είναι μια (βραχυπρόθεσμη) τακτική [που αφορά όμως την επίτευξη ορισμένων μακροπρόθεσμων πολιτικών ή κοινωνικών στόχων (π.χ., για μια αριστερή τρομοκρατική ομάδα την αναδιανομή πλούτου και δύναμης ή για μια εθνικιστική ομάδα που αποκτά ανεξαρτησία)] που δεν μπορεί να επιτευχθεί με μη βίαιη πολιτική διαδικασία. Η αποτελεσματικότητα της τρομοκρατίας είναι αποτέλεσμα της στρατηγικής αλληλεπίδρασης των τρομοκρατών με τους εχθρούς τους, με άλλα λόγια τις διάφορες κυβερνήσεις και δυνάμεις ασφαλείας. Να βελτιώσουν τη διαπραγματευτική τους θέση στη στρατηγική τους στα πλαίσια της συγκρούσεώς τους και του παιχνιδιού με την εκάστοτε κυβέρνηση, οι τρομοκρατικές οργανώσεις αναμένεται να επιβαρύνουν τις πληγείσες χώρες. Πράγματι, ο Schelling (1991) υποστηρίζει ότι οι τρομοκρατικές ενέργειες είναι μέσα για την επίτευξη - εκτός από την προσοχή που δίνεται εκ μέρους των μέσων ενημέρωσης με

⁴⁷ Siddique H., "Berlin attack: Germany issues European arrest warrant for new suspect - as it happened", 21 December 2016, in <https://www.theguardian.com/world/live/2016/dec/21/berlin-attack-police-suspect-christmas-market-live-updates>

⁴⁸ Enders, Sandler & Gaibulloev, (2011). Domestic versus Transnational Terrorism: Data, Decomposition and Dynamics, in *Journal of Peace Research*, 48(3): 319 - 337 σελ. 321

αποτέλεσμα παράλληλα εδώ να προκύπτει και μια μορφή επικοινωνίας με το ευρύ κοινό – και της οικονομική αλλά και της πολιτική αποσταθεροποίηση.⁴⁹

Λαμβάνοντας υπόψη την περίπτωση της οικονομικής αποσταθεροποίησης, μια επίθεση εκ μέρους των μηχανισμών ασφαλείας μιας κυβέρνησης και ενός κράτους ενάντια σε τρομοκρατικές οργανώσεις, αναμφίβολα την ίδια στιγμή, θα πρέπει να σταθμίσει το κόστος. Αυτό είναι συνδεδεμένο εδώ για παράδειγμα, με την διαδικασία της εν μέρει ίσως σιωπηρής αποδοχής ως προς ορισμένα εκ των αιτημάτων των τρομοκρατών. Μια τέτοια στάση εξάλλου, είναι αλήθεια, πως σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να σημαίνει μια καλύτερη διαχείριση των υπαρχόντων πόρων που διαθέτει ένας κρατικός μηχανισμός ασφαλείας, σε αντίθεση με τις περιπτώσεις εκείνες, επι παραδείγματι, όπου ένας κράτος μπορεί να έχει εισέλθει στις διαδικασίες μιας παρατεταμένης αντιτρομοκρατικής εκστρατείας και που προκύπτει από τη συνεχιζόμενη αντίσταση της κυβέρνησης.⁵⁰

Όταν οι τρομοκράτες είναι σε θέση να αποσταθεροποιήσουν μια οικονομία, μια τέτοια παράμετρος παράλληλα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη και με το αποτέλεσμα του να αυξάνεται το κόστος της συνεχούς αντίστασης, ώστε να αντιμετωπιστούν παράλληλα όσο το δυνατόν πιο πολύ οι φιλοδοξίες και οι στόχοι των τρομοκρατών. Παράλληλα, στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, το άμεσο κόστος της τρομοκρατίας αναφέρεται κυρίως σε τραυματισμούς ή απώλειες ζώων θύματα (και η θλίψη των συγγενών και των φίλων). Μερικές ζημιές σε υποδομές, οχήματα και παρόμοια έχουν συμβεί επίσης, αλλά η έκτασή τους είναι συγκριτικά εδώ και καιρό πολύ μικρότερη, εν σχέση με εκείνη που προκλήθηκε από τις επιθέσεις στους Δίδυμους Πύργους στη Νέα Υόρκη το Σεπτέμβριο του 2001. Σε αυτό το σημείο μάλιστα πολύ ενδεικτικά θα μπορούσαμε να λάβουμε υπόψη μας, για παράδειγμα, πως η επίθεση στους Δίδυμους Πύργους είχε συμβάλει στο να υπάρξουν καταστροφές κόστους 500 εκατομμυρίων δολαρίων, ενώ η ανακατασκευή νέου κτιριακού συγκροτήματος στο συγκεκριμένο σημείο κόστισε εν συνόλων 21,8 δισεκατομμύρια δολάρια. Αντίστοιχα το κόστος από την επίθεση εκείνης της ημέρας στο αμερικανικό Πεντάγωνο είχε κυμανθεί στα 500 εκατομμύρια δολάρια επίσης.⁵¹

Εδώ εξάλλου συγχρόνως, θα πρέπει επίσης κάποιος να έχει υπόψη του και το ότι το άμεσο κόστος για τα ίδια τα θύματα των διαφόρων τρομοκρατικών επιθέσεων (τραυματίες, συγγενείς θυμάτων και νεκρών, άτομα των οποίων υπέστησαν ζημιές οι περιουσίες τους, όπως ακίνητα, σπίτια, καταστήματα, αυτοκίνητα κλπ) είναι κάτι που στην πραγματικότητα δεν μπορεί να υπολογιστεί άμεσα και με σαφή τρόπο. Ίσως εν μέρει μπορεί κάποιος να αντλήσει κάποια στοιχεία μέσα από τις υπηρεσίες και τους διάφορους μηχανισμούς που υφίστανται σε διάφορα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διαμέσου των οποίων την ίδια στιγμή, υφίσταται μια προσπάθεια της εξάλειψης των εξόδων των διαφόρων απωλειών (υλικών ή σε ανθρώπους) μέσα από την ανάμιξη επίσης διαφόρων ασφαλιστικών εταιρειών. Εδώ εξάλλου, είναι δυνατόν κάποιος να συνυπολογίσει και τα σχετικά έξοδα, αναφορικά με την περίπτωση

⁴⁹ Schelling T.C., “What Purposes can International Terrorism serve?”, in R.G. Frey & W.C. Morris (eds.), *Violence, Terrorism and Justice*, Cambridge University Press, Cambridge – London, 1991, p.p. 18 - 32

⁵⁰ Krieger T., & Meierrieks D., *The economic consequences of terrorism for the European Union*, Diskussionsbeiträge, No. 2019-02, Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, Wilfried-Guth-Stiftungsprofessur für Ordnungs- und Wettbewerbspolitik, Freiburg, σελ. 5

⁵¹ Στο ίδιο, σελ. 5 – 6

των συντάξεων αναπηρίας, των συντάξεων προς τους συγγενείς των θυμάτων τρομοκρατικών επιθέσεων κλπ.⁵²

Στα πλαίσια εξάλλου των διαφόρων επιπτώσεων που εν μέρει έχουν προκύψει εδώ και χρόνια στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, λόγω των τρομοκρατικών επιθέσεων, είναι αναμφίβολα καταρχάς το πεδίο του τουρισμού. Σημαντικές τρομοκρατικές επιθέσεις (π.χ. οι προαναφερόμενες επιθέσεις στο Παρίσι το 2015) μπορεί να συμβάλλουν αναμφίβολα στο να υπάρξουν απώλειες και μάλιστα μεγάλες ενίοτε, ανάμεσα στους τουρίστες. Πράγματι, αυτό είναι το επιθυμητό αποτέλεσμα από την μεριά των τρομοκρατών. Η ίδια η «διεθνοποίηση των θυμάτων» τείνει να ενισχύσει τον αντίκτυπο της τρομοκρατίας (π.χ. πολλαπλασιάζοντας την κάλυψη εκ μέρους των διαφόρων μέσων ενημέρωσης). Για την Ε.Ε., ωστόσο, μπορούμε να περιμένουμε την επίδραση της τρομοκρατίας στον τουρισμό να είναι γενικά σε διαχρονική κλίμακα μάλλον σχετικά μικρή, αν όχι ασήμαντη. Δηλαδή, τέτοια φαινόμενα, όπως οι τρομοκρατικές επιθέσεις θεωρείται πως έχουν έναν καθαρά παροδικό και ίσως και αρκετά σπάνιο χαρακτήρα και οι σχετικές επιρροές και επιπτώσεις σε ένα πεδίο, όπως αυτό του τουρισμού, μετά από λίγο και δεν παρατηρούνται σχεδόν καθόλου. Αυτό το στοιχείο μάλιστα, είναι εντονότερο ειδικότερα, όταν οι επιθέσεις είναι μικρές και συμβαίνουν σε ανεπτυγμένες χώρες με ισχυρούς επίσης μηχανισμούς ασφαλείας (συμπεριλαμβανομένων, π.χ., περιπτώσεων, όπως το Βέλγιο, η Γαλλία και η Γερμανία κλπ). Σε τέτοιες περιπτώσεις άλλωστε, θεωρείται ταυτόχρονα εδώ και το ότι οι τουρίστες καν δεν επηρεάζονται τόσο πολύ από ψυχολογική άποψη στην πορεία, έχοντας ταυτόχρονα την τάση να υποτιμούν τέτοιους κινδύνους.⁵³

Δεύτερον, είναι ενδεικτικό, πως υφίσταται μεγαλύτερο βάρος ως προς τις οικονομικές επιπτώσεις της τρομοκρατίας. Κι αυτό, καθώς η τελευταία επηρεάζει τη διοχέτευση δημόσιων πόρων στην παροχή ασφάλειας, όπου το κόστος λόγω εκτροπής συνδέεται στενά με τις μαζικές ψυχολογικές επιπτώσεις της τρομοκρατίας. Όπως είναι απόλυτα φυσιολογικό εξάλλου, στην περίπτωση εν γένει τρομοκρατικών επιθέσεων, είναι αλήθεια πως μπορεί να αναδύονται ορισμένοι δυσανάλογοι φόβοι. Μέσω των τελευταίων εξάλλου, υφίσταται επίσης και η τάση για την ανάδειξη έντονων αντιδράσεων που μπορεί να έχουν σχέση, επί παραδείγματι, με το πεδίο της ύπαρξης μεγαλύτερων συστημάτων ασφαλείας σε μια κοινωνία. Αυτό, κατά προέκταση δεν αφορά μόνο το πλαίσιο των διαφόρων συλλογικών πολιτικών, αλλά, σε κάποιο βαθμό ενίοτε, ακόμα και την στάση και συμπεριφορά των ατόμων στην προσωπική τους ζωή. Σε ατομικό επίπεδο, π.χ. έχει παρατηρηθεί ότι οι άνθρωποι επέλεξαν να μην χρησιμοποιήσουν τόσο πολύ τα αεροπλάνα για τις μετακινήσεις τους, μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου, επιλέγοντας αντίθετα να ταξιδεύουν με αυτοκίνητο. Ωστόσο, υπάρχει ένας σχετικά υψηλότερος κίνδυνος θανάτου σε αυτοκινητιστικό ατύχημα παρά από μια τρομοκρατική επίθεση σε αεροπλάνο.⁵⁴

⁵² Στο ίδιο, σελ. 6

⁵³ Krieger T., & Meierrieks D., The economic consequences of terrorism for the European Union, Diskussionsbeiträge, No. 2019-02, Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, Wilfried-Guth-Stiftungsprofessur für Ordnungs- und Wettbewerbspolitik, Freiburg, σελ. 6

⁵⁴ Στο ίδιο, σελ. 6

Κεφάλαιο 6.

Πολιτικές και δράσεις αντιμετώπισης του φαινομένου

Όσον αφορά τον τρόπο σκέψης και το πλαίσιο των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι της τρομοκρατίας, τονίζεται ενδεικτικά, ότι η τρομοκρατία απειλεί την ασφάλειά μας, τις αξίες των δημοκρατικών μας κοινωνιών και τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των Ευρωπαίων πολιτών. Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας είναι κορυφαία προτεραιότητα για την Ε.Ε. και τα κράτη μέλη της, καθώς και για τους διεθνείς της εταίρους.⁵⁵

Εικόνα 3 Ένας Βέλγος στρατιώτης μιλά σε έναν αστυνομικό έξω από τον Κεντρικό Σταθμό των Βρυξελλών μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις, 22 Μαρτίου 2016. (Πηγή: AFP)

Υπό αυτό το πρίσμα εξάλλου, είναι επίσης ενδεικτικό εδώ και το ότι εδώ και αρκετά χρόνια πλέον η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επιχειρήσει να συντάξει ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα και δίκτυο ασφαλείας, αναφορικά με την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Μέσω μιας σειράς Οδηγιών, προγραμμάτων, νομοθετικών πλαισίων κλπ, είναι χαρακτηριστικό εδώ το ότι επιχειρείται άλλωστε μια συνολική προσέγγιση ως προς τις ποικίλες τρομοκρατικές απειλές. Αυτό αφορά μάλιστα, τόσο τις ενδογενείς απειλές, όσο και εκείνες που μπορεί να προέρχονται από ξένους φορείς και ομάδες που προέρχονται από το εξωτερικό, όπως συνέβη τα προηγούμενα χρόνια με περιπτώσεις εξτρεμιστών ατόμων που ανήκαν στο Ισλαμικό Κράτος ή συνεργάζονταν με την Αλ Κάϊντα. Αυτές οι ενέργειες που έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση εδώ και καιρό, πιο συγκεκριμένα, εστιάζουν στις ακόλουθες συνισταμένες:

- Η παρουσία ενισχυμένων κανόνων αναφορικά με την πρόληψη των νέων μορφών τρομοκρατίας

⁵⁵ "Η αντιτρομοκρατική δράση της Ε.Ε.", στο <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/fight-against-terrorism/#>

- Η ύπαρξη πια πολύ πιο οργανωμένων και ενισχυμένων ελέγχων στα σύνορα των διαφόρων κρατών – μελών της Ε.Ε., αλλά και στα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης
- Η παρουσία πλέον ενός συνόλου πιο οργανωμένων ελέγχων αναφορικά με την περίπτωση της τυχόν διακίνησης πυροβόλων όπλων
- Η ύπαρξη και δράση πλέον εδώ και καιρό και μιας ειδικής υπηρεσίας και ομάδας σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, η οποία είναι επιφορτισμένη, με τον έλεγχο, την παρακολούθηση, αλλά και την αντιμετώπιση γενικότερα της προπαγάνδας που μπορεί να ασκείται μέσω τρομοκρατικών ομάδων και οργανώσεων στο Internet.⁵⁶

Πέραν όλων των παραπάνω εδώ επίσης θα πρέπει να τονιστεί το ότι ήδη και από τη δεκαετία του 2000 και συγκεκριμένα από το 2005 η Ε.Ε. είχε προβεί και στην υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου πλαισίου, αναφορικά με την ανάπτυξη μιας νέας, πιο οργανωμένης και συντονισμένης προσπάθειας των κρατών–μελών της, αναφορικά με το ζήτημα της αντιμετώπισης των διαφόρων τρομοκρατικών επιθέσεων. Αυτή η προσπάθεια εν προκειμένω έδωσε βάρος σε τέσσερις κεντρικές παραμέτρους. Αυτές έχουν να κάνουν με το θέμα της πρόληψης, με την προσπάθεια για παροχή προστασίας, με την καταδίωξη, αλλά και με τις κατάλληλες μορφές αντίδρασης.⁵⁷

Για παράδειγμα, ως προς την πρόληψη καταρχήν, θα μπορούσε να σημειώσει εδώ κάποιος, πως έχουμε να κάνουμε με μια διαδικασία που αφορά το πώς αντιμετωπίζονται όλοι εκείνοι οι παράγοντες που θεωρείται, ότι στην πορεία μπορεί παράλληλα να παίξουν σημαντικό ρόλο, ως προς την ανάδειξη του φαινομένου της ριζοσπαστικοποίησης, επί παραδείγματι. Αυτό το στοιχείο άλλωστε θεωρείται σημαντικό και από την άποψη, πως η ίδια η ριζοσπαστικοποίηση είναι κεντρικής σημασίας για την ανάπτυξη μελλοντικά τρομοκρατικών ενεργειών. Μάλιστα, ως προς το θέμα περί πρόληψης, ήδη είχαν κάνει την εμφάνισή τους διαμέσου και του Συμβουλίου της Ευρώπης από το 2008 κάποιες νέες στρατηγικές, οι οποίες ωστόσο από την άλλη μεριά αντίστοιχα στην πορεία είχαν αναθεωρηθεί μερικά χρόνια πιο πριν. Αυτό είχε συμβεί λόγω κάποιων εξελίξεων που είχαν λάβει χώρα πλέον ως εκείνη την εποχή. Εξελίξεων που ήταν συνδεδεμένες συγκεκριμένα με την εμφάνιση ολοένα περισσότερο της περίπτωσης των λεγόμενων «μοναχικών λύκων» κατά την διάρκεια των διαφόρων τρομοκρατικών χτυπημάτων και από την άλλη μεριά, συνδεδεμένες και με τον ολοένα σημαντικότερο ρόλο του διαδικτύου αναφορικά με την διαδικασία της στρατολόγησης μελών σε τρομοκρατικές οργανώσεις και αναφορικά και με την μετάδοση των φονταμενταλιστικών ιδεολογιών των τρομοκρατών.⁵⁸

Ο ρόλος του Διαδικτύου άλλωστε έχει θεωρηθεί εδώ και περίπου μια δεκαετία πως έχει παίξει σημαντικό ρόλο, τόσο ως προς την μετάδοση της επιρροής κάποιων ακραίων και θρησκευτικά φανατικών ιδεολογιών σε κάποια τμήματα του πληθυσμού. Η εν λόγω επιρροή,

⁵⁶ «Η αντιτρομοκρατική δράση της Ε.Ε.», στο <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/fight-against-terrorism/#>

⁵⁷ Argomaniz J., *The EU and Counter – Terrorism*, Routledge, London – New York, 2013, σελ. 119

⁵⁸ Argomaniz J., Bures O., & Kaunert C., *EU Counter Terrorism and Intelligence: A Critical Assessment*, Routledge, London – New York, 2015, σελ. 207

θα λέγαμε, πως εδώ και καιρό έχει υπάρξει ειδικά σε κάποια νεότερης γενιάς τμήματα είτε των μεταναστών που ζουν στον δυτικό κόσμο και που προέρχονται ειδικότερα από γεωγραφικές ζώνες του πλανήτη με μουσουλμανικούς πληθυσμούς, είτε τις νεότερες γενιές παλαιών μεταναστών που προέρχονταν από αυτές τις περιοχές του κόσμου και που ούτως ή άλλως μπορεί να είναι πλέον πολίτες μιας σειράς συγκεκριμένων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (όπως της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ολλανδίας, του Βελγίου, της Ιταλίας, της Ισπανίας κλπ). Για αυτό το λόγο άλλωστε, εδώ μπορούμε να δούμε, πως διαχρονικά παράλληλα έχει τονιστεί η σημασία της ύπαρξης και μιας όσο το δυνατόν πιο μακροπρόθεσμης πολιτικής

Η πρόθεση των διαφόρων αμυντικών μηχανισμών ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να ανταποκριθούν όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά στην περίπτωση των τρομοκρατικών ενεργειών, απειλών και επιθέσεων, είναι αλήθεια, πως είχε αποτυπωθεί ειδικότερα μετά από τις μεγάλες επιθέσεις στο Παρίσι το 2015 (επιθέσεις στο περιοδικό Charlie Hebdo και το θέατρο Bataclan εκείνη την χρονιά και που αναφέρθηκαν και περιεγράφηκαν και πιο πάνω). Οι επιθέσεις εκείνες άλλωστε, ήταν παράλληλα πολύ ενδεικτικές, ως προς το ότι ένα τμήμα του ίδιου του εγχώριου πληθυσμού μιας χώρας - μέλους της Ε.Ε. που είχε μάλιστα και την ιδιότητα του πολίτη αυτής της χώρας - μέλους μπορούσε ενδεικτικά να αποτελέσει στόχο της προπαγάνδας εξτρεμιστικών και φονταμενταλιστικών ομάδων, με αποτέλεσμα την ριζοσπαστικοποίηση μέρους αυτού του πληθυσμού και την διάπραξη πολύνεκρων τρομοκρατικών επιθέσεων.⁵⁹

Ειδικότερα υπό το βάρος και την σκιά της επίθεσης στο θέατρο Bataclan, είναι ενδεικτικό, ότι υπήρξε στις 12 Φεβρουαρίου του 2016 συνάντηση μεταξύ των ηγετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στα πλαίσια της συνάντησης κορυφής εξάλλου, υπήρξε συζήτηση αναφορικά με την λήψη μιας σειράς έκτακτων μέτρων και με τα οποία θα ήταν δυνατόν επίσης να αναληφθούν ορισμένες δράσεις και πάνω σε συγκεκριμένα πεδία. Πιο συγκεκριμένα:

- Αποφασίστηκε να υπάρξει σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο βαθμό το στοιχείο της πρόληψης της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης νέων κυρίως ατόμων σε τρομοκρατικές οργανώσεις. Αυτό συνδυάστηκε άλλωστε και με την πρόθεση να προφυλαχθούν και ορισμένες βασικές αξίες και ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η ελευθερία του λόγου, η δημοκρατία, τα προσωπικά δικαιώματα του κάθε ατόμου κλπ
- Υπήρξε επίσης απόφαση και το να κατοχυρωθεί οπωσδήποτε η ασφάλεια όλων των πολιτών της Ε.Ε.
- Δόθηκε βαρύτητα στο θέμα της συνεργασίας τόσο ανάμεσα στα ίδια τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τη μια μεριά όσο επίσης και μεταξύ της Ε.Ε. και διαφόρων άλλων κρατών σε όλο τον κόσμο, με γνώμονα φυσικά μια όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση της τρομοκρατίας.⁶⁰

⁵⁹ Nillson P.E., Open – Source Jihad: Problematizing the Academic Discourse on Islamic Terrorism in Contemporary Europe (Elements on Religion and Violence), Cambridge University Press, Cambridge UK, 2018, σελ. 37

⁶⁰ Στο ίδιο, σελ, 42

Το ζήτημα της ασφάλειας των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια της εν λόγω συνόδου είχε θεωρηθεί πως είναι πρώτιστης σημασίας και βαρύτητας. Γι' αυτό το λόγο εξάλλου, ήταν ενδεικτικό το ότι είχε θεωρηθεί πάρα πολύ σημαντικό επίσης το να υπάρξει η έγκριση μιας όσο τον δυνατόν πιο αποτελεσματικής αλλά και ισχυρής οδηγίας, μέσω της οποίας θα υπήρχε η δυνατότητα του ελέγχου των διαβατηρίων και ταυτοτήτων των πολιτών της Ε.Ε., αλλά παράλληλα και με την ύπαρξη συγκεκριμένων εγγυήσεων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Αυτό είχε συνδυαστεί και με την ενίσχυση των ήδη υφιστάμενων νομοθετικών ρυθμίσεων της Συνθήκης του Σένγκεν. Κάτι τέτοιο θα προσέφερε στην Ε.Ε. την δυνατότητα να μπορέσει να υπάρξει ακόμα πιο αποτελεσματική αναφορικά με τον έλεγχο και την προστασία των εξωτερικών της συνόρων. Επίσης, θα ήταν ακόμα πιο αποτελεσματικό μέσα από την ύπαρξη ορισμένων πιο αυστηρών, συστηματικών και συντονισμένων ελέγχων ως προς το θέμα της ελεύθερης μετακίνησης διαφόρων προσώπων από και προς την Ε.Ε. ή ακόμα και εντός των κρατών – μελών της. Αυτό θεωρήθηκε, πως θα ήταν δυνατόν να λάβει χώρα μέσα από λεπτομερείς καταλόγους πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι οποίοι ταυτόχρονα θα βασίζονταν και σε επίπεδα και βαθμούς επικινδυνότητας, αναφορικά με την σχέση και την πιθανότητα της ανάμειξης ατόμων σε τρομοκρατικές ενέργειες και οργανώσεις.⁶¹

Στις 12 Φεβρουαρίου μέσα από το κοινό ανακοινωθέν των ηγετών των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχε τονιστεί ειδικά η ακόλουθη παράμετρος: πως καταρχάς ήταν πάρα πολύ σημαντικό το να προβούν τα κράτη–μέλη στο εξής σε μια όσο το δυνατόν πιο στενή συνεργασία μεταξύ τους, ως προς το ζήτημα της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας. Κάτι τέτοιο, πιο συγκεκριμένα, θα μπορούσε να καταστεί δυνατόν μέσα από την διαδικασία της ανταλλαγής πληροφοριών. Φυσικά θεωρήθηκε, πως αυτό ήταν αναγκαίο να συμβεί στο μέλλον μέσα από την συνεργασία παράλληλα και με άλλα κράτη εκτός Ε.Ε. Στα πλαίσια μιας τέτοιας συνεργασίας θεωρήθηκε βασική η συνεργασία ανάμεσα στις δικαστικές και διωκτικές αρχές διαφόρων χωρών. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε μάλιστα να γίνει ευκολότερο, ειδικά μέσα από την καθοδήγηση θεσμών, όπως η Eurojust, αλλά και η Europol.⁶²

Αντίστοιχα, στο πλαίσιο της σχετικής Οδηγίας στις 23 Φεβρουαρίου ένα έτος αργότερα, με άλλα λόγια, το 2017, μια παράμετρος που τονίστηκε και πάλι, ήταν το ότι η συνεργασία ανάμεσα στα κράτη–μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης γενικότερα είναι κάτι το πολύ σημαντικό, με γνώμονα την συγκρότηση ενός όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικού μηχανισμού άμυνας απέναντι στην τρομοκρατία. Στο πλαίσιο αυτής της συνεργασίας, καθοριστικός θεωρήθηκε εξάλλου, πως είναι ο ρόλος της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των διαφόρων κρατών–μελών. Η εν λόγω Οδηγία άλλωστε, είχε δώσει βαρύτητα ειδικά στην προσπάθεια αυτή η ανταλλαγή πληροφοριών να γίνεται όσο το δυνατόν πιο άμεσα, προκειμένου να κινούνται όσο το δυνατόν γρηγορότερα παράλληλα και οι κρατικοί μηχανισμοί των διαφόρων κρατών – μελών, πριν από την πραγματοποίηση διαφόρων τρομοκρατικών χτυπημάτων. Υπό αυτό το πρίσμα άλλωστε, είναι ενδεικτικό, πως πάντα θα πρέπει να υφίσταται η μεγαλύτερη δυνατή εγγύηση εκ μέρους των μηχανισμών ασφαλείας των κρατών – μελών, ως προς το ζήτημα

⁶¹ «Άτυπη Σύνοδος των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων», Βρυξέλλες, 12 Φεβρουαρίου 2015 – Δήλωση Μελών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2015/02/12/european-council-statement-fight-against-terrorism/>

⁶² «Άτυπη Σύνοδος των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων», Βρυξέλλες, 12 Φεβρουαρίου 2015 – Δήλωση Μελών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2015/02/12/european-council-statement-fight-against-terrorism/>

της διαδικασίας εκτίμησης του επιπέδου κινδύνου για την κάθε περίπτωση, ανάλογα και με το είδος των πληροφοριών που υφίστανται κάθε φορά.⁶³

Με γνώμονα λοιπόν την εγρήγορση αφενός μεν των διαφόρων κυβερνήσεων ως προς τις απειλές τρομοκρατίας και αφετέρου, αναφορικά με το θέμα της ανταλλαγής πληροφοριών, είναι αναγκαία βασικά η εξασφάλιση ότι οι διάφορες πληροφορίες, οι οποίες συλλέγονται εκ μέρους των διαφόρων αρμόδιων αρχών στο πλαίσιο των ποικίλων ποινικών διαδικασιών, όπως είναι εκείνες που αφορούν την επιβολή του νόμου εκ μέρους εισαγγελέων ή ανακριτών, θα πρέπει να είναι προσιτές και μάλιστα άμεσα από τις αρχές άλλων κρατών της Ε.Ε.. Θα πρέπει μάλιστα να είναι άμεσα προσιτές, την ίδια στιγμή και από τις αρχές ακόμα και άλλων κρατών εκτός της Ε.Ε..⁶⁴

Στα πλαίσια της συγκεκριμένης Οδηγίας εξάλλου, είναι επίσης αναγκαίο και το να περιλαμβάνεται στα πλαίσια των σχετικών πληροφοριών το περιχεόμενο των όσων μεταφέρονται συγχρόνως στην Eurojust ή αντίστοιχα από την άλλη μεριά στην Europol. Αυτή η παράμετρος μάλιστα, είναι ενδεικτικό, πως προβλέπεται παράλληλα και με βάση και την Οδηγία 2005/671/ΔΕΥ. Πάντως σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονιστεί πως μια τέτοια διαδικασία γίνεται πάντα εν μέρει με κάποιες επιφυλάξεις, από τη μεριά των ποικίλων αρμόδιων αρχών και των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι εν λόγω επιφυλάξεις μάλιστα είναι συνδεδεμένες με το ευαίσθητο ζήτημα της διαφύλαξης των προσωπικών δεδομένων των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έτσι επίσης με άλλα λόγια, και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.⁶⁵

Αναφορικά με τις διαδικασίες της ανταλλαγής πληροφοριών από την άλλη μεριά, είναι χαρακτηριστικό πως και κατά την διάρκεια επίσης του 2018 είχε ληφθεί ένα σύνολο αποφάσεων και κανόνων. Οι εν λόγω Κανόνες είναι συνδεδεμένοι με το σύστημα πληροφοριών που υφίσταται στα πλαίσια της Συνθήκης της Σένγκεν (σε συνάφεια και προς το ζήτημα της διακίνησης προσώπων μεταξύ των κρατών – μελών της Ε.Ε.). Το εν λόγω σύστημα, πιο συγκεκριμένα, έχει αποφασιστεί με βάση τους νέους αυτούς Κανόνες, να ενισχυθεί μέσα από ένα σύνολο διαδικασιών με τις οποίες επρόκειτο να υπάρξει μια αναπροσαρμογή των κανόνων που ίσχυαν παλαιότερα. Με αυτό τον τρόπο εξάλλου θεωρήθηκε, πως θα επέρχονταν οι κατάλληλες αλλαγές αναφορικά με τους διάφορους τύπους καταχωρήσεων στο πλαίσιο των αρχείων των διαφόρων ατόμων που διασχίζουν τα σύνορα ανάμεσα σε διάφορες χώρες. Μια τέτοια αλλαγή μάλιστα θεωρήθηκε πολύ σημαντική και από την άποψη, πως με αυτό τον τρόπο ταυτόχρονα θα ήταν εφικτή μια πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση, όχι μόνο της τρομοκρατίας, αλλά και της παράνομης μετανάστευσης. Η τελευταία εξάλλου, ήδη και από χρόνια πριν, είχε θεωρηθεί, πως μπορεί να συμβάλει στην

⁶³ «Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας και την Αντικατάσταση της απόφασης – πλαισίου 2002 / 475 ΔΕΥ του Συμβουλίου και για την τροποποίηση της απόφασης 2005/671/ΔΕΥ του Συμβουλίου», PE – CONS 53/16, Βρυξέλλες, 23 Φεβρουαρίου 2017, σελ. 14

⁶⁴ «Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας και την Αντικατάσταση της απόφασης – πλαισίου 2002 / 475 ΔΕΥ του Συμβουλίου και για την τροποποίηση της απόφασης 2005/671/ΔΕΥ του Συμβουλίου», PE – CONS 53/16, Βρυξέλλες, 23 Φεβρουαρίου 2017, σελ. 15

⁶⁵ Στο ίδιο, σελ. 15

μετακίνηση μεταξύ διαφόρων κρατών ακόμα και ατόμων που μπορεί να συνδέονται με την τρομοκρατία, με τρομοκρατικές ομάδες κλπ.⁶⁶

Αυτή η συγκεκριμένη οδηγία μάλιστα, μπορεί να θεωρηθεί αρκετά σημαντική παράλληλα και από την άποψη πως μέσω του Συμβουλίου της Ευρώπης είχε λάβει χώρα συγχρόνως και η έγκριση τριών πολύ σημαντικών και καθοριστικών κανονισμών. Κανονισμών, οι οποίοι έχουν οργανώσει πλέον πολύ καλύτερα τις διαδικασίες λειτουργίας του Συστήματος Πληροφοριών της Συνθήκης του Σένγκεν. Ο ένας εξ αυτών των κανονισμών, πιο συγκεκριμένα, έχει να κάνει με το ζήτημα της συνεργασίας ανάμεσα σε αστυνομικές και δικαστικές αρχές των διαφόρων κρατών πάνω σε περιπτώσεις ποινικών υποθέσεων. Ο δεύτερος κανονισμός έχει να κάνει με το πεδίο των διασυνοριακών ελέγχων και ο τρίτος τέλος αφορά την διάσταση αναφορικά με την επιστροφή των ατόμων εκείνων που μπορεί να διαμένουν παράνομα σε μια χώρα.

Το εν λόγω σύστημα εν γένει είναι αλήθεια, πως έχει θεωρηθεί πως αποτελεί εδώ και πολλά χρόνια ένα αρκετά χρήσιμο και αποτελεσματικό εργαλείο αναφορικά με την ασφάλεια των κρατών – μελών της Ε.Ε. και ως προς ζητήματα, όπως αυτό της τρομοκρατίας. Η συνεισφορά αυτού του συστήματος, υπό το πρίσμα άλλωστε και των τριών συγκεκριμένων παραμέτρων που αναφέρθηκαν και πιο πάνω, είναι σημαντική με βάση το σκεπτικό, πως οι διάφορες χώρες και οι μηχανισμοί ασφαλείας που διαθέτουν, μπορούν να προσαρμοστούν με μεγαλύτερη ευκολία στο πλαίσιο και σύνολο των μεταβαλλόμενων συνθηκών και αναγκών. Την ίδια στιγμή, μέσω αυτής της Οδηγίας επίσης υπήρξε προσπάθεια για την κάλυψη παλαιότερων κενών και προβλημάτων.

Εξάλλου, η Οδηγία του 2018, είναι επίσης χαρακτηριστικό και το ότι συνέβαλε και στην εμφάνιση μιας σειράς νέων ειδικών κανονισμών. Πρόκειται, πιο συγκεκριμένα, για κανονισμούς, οι οποίοι είναι συνδεδεμένοι με κάποιες καταχωρήσεις. Αυτές, πιο συγκεκριμένα αφορούν την περίπτωση των διαφόρων ειδικών ελέγχων εξακρίβωσης ταυτότητας προσώπων. Είναι ένα ειδικό ενδιάμεσο στάδιο που λαμβάνει χώρα μεταξύ των διακριτικών και των ειδικότερων ελέγχων αντίστοιχα. Μια άλλη περίπτωση εδώ είναι οι καταχωρήσεις που συνδέονται με διάφορους άγνωστους υπόπτους ή και με γνωστούς υπόπτους και καταζητούμενα άτομα. Οι εν λόγω καταχωρήσεις ειδικότερα γίνονται με βάση τα διάφορα βιολογικά στοιχεία, δακτυλικά αποτυπώματα κλπ διαφόρων ατόμων. Τέτοια στοιχεία εξάλλου, είναι δυνατόν πολλές φορές να συγκεντρώνονται ακόμα και από τους χώρους τρομοκρατικών επιθέσεων. Η συγκέντρωση γενετικών και βιολογικών στοιχείων εξάλλου, είναι δυνατόν παράλληλα, να αφορά και παιδιά κι εν γένει άτομα αδύναμα και ευάλωτα που θεωρούνται υποψήφια θύματα απαγωγής και περιπτώσεων human trafficking.⁶⁷

Εδώ και καιρό, έχει δοθεί μεγάλη βαρύτητα παράλληλα και ως προς το θέμα της οργάνωσης και της αποτελεσματικής λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Αντιτρομοκρατικού Κέντρου της Europol. Η σημασία αυτού του ζητήματος εξάλλου, έχει σχέση με το ότι το εν λόγω Κέντρο έχει ως καθήκον του την επαλήθευση διαφόρων τυχόν χρήσιμων και επιπλέον στοιχείων και

⁶⁶ Συμβούλιο Ε.Ε., "Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν: Το Συμβούλιο θεσπίζει νέους κανόνες για την ενίσχυση της ασφάλειας στην Ε.Ε.", Δελτίο Τύπου, 19 Νοεμβρίου 2018.

⁶⁷ <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2018/11/19/schengen-information-system-council-adopts-new-rules-to-strengthen-security-in-the-eu/>

πληροφοριών που μπορεί να συγκεντρώνονται εντός των βάσεων δεδομένων του. Θα πρέπει να τονιστεί ότι σε όλα αυτά τα στοιχεία και τις πληροφορίες έχει συγχρόνως πρόσβαση και ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής.⁶⁸

Στα πλαίσια των διάφορων πολιτικών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, αναμφίβολα επίσης μια άλλη πολύ σημαντική διαδικασία είναι και αυτή του ελέγχου, αλλά και της αποτροπής της νομιμοποίησης των εσόδων που προέρχονται από περιπτώσεις παράνομων δραστηριοτήτων. Κι αυτό, δεδομένου, ότι τέτοια έσοδα άλλωστε, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν με γνώμονα την χρηματοδότηση τρομοκρατικών οργανώσεων και των δράσεων τους. Αυτό είναι συνδεδεμένο με την προσπάθεια για τον εντοπισμό των ροών τέτοιων χρηματοδοτήσεων, σχετικών με τρομοκρατικά δίκτυα, ώστε στην πορεία δεσμεύονται και τα ανάλογα περιουσιακά στοιχεία και λογαριασμοί από τους κρατικούς και κυβερνητικούς μηχανισμούς ασφαλείας.⁶⁹

⁶⁸ Στο ίδιο

⁶⁹ Ατυπη Σύνοδος των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεως, Βρυξέλλες, 12 Φεβρουαρίου 2015, Δήλωση των Μελών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, στο <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2015/02/12/european-council-statement-fight-against-terrorism/>

Κεφάλαιο 7.

Συμπεράσματα-Προτάσεις

7.1. Συμπεράσματα

Υπό το πρίσμα λοιπόν, όλων όσων έχουν αναφερθεί και αναλυθεί και πιο πάνω, εδώ καταρχάς θα ήταν δυνατόν να τονίσουμε, πως εδώ και δεκαετίες μια βασική συνισταμένη των διεθνών γεωπολιτικών συγκρούσεων και ανταγωνισμών, φαίνεται να αποτελούν οι πράξεις εκείνες που έχουν την ετικέτα της "τρομοκρατίας". Μια πληθώρα γεγονότων εδώ και καιρό (θα μπορούσαμε να πούμε περίπου από τη δεκαετία του 60' με τις περιπτώσεις των αεροπειραιτιών για παράδειγμα από παλαιστινιακές οργανώσεις) φαίνεται να προσφέρουν το υλικό εκείνο με βάση το οποίο γίνεται προσπάθεια να οριστεί το τί ακριβώς είναι η "τρομοκρατία".

Εικόνα 4 Ευρωπαϊκή Ένωση και Τρομοκρατία.(Πηγή: Bluedesign/Fatolia)

Παράλληλα, όπως τονίστηκε και πιο πάνω, είναι αλήθεια ότι εδώ και πολύ καιρό και στην ουσία εδώ και πολλές δεκαετίες, έχει αναδειχθεί ένα πλαίσιο διαφόρων μηχανισμών που είναι σχετικοί με την διαδικασία της αντιμετώπισης των πράξεων τρομοκρατίας. Αυτοί οι μηχανισμοί είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι, επί παραδείγματι, με την ύπαρξη συγκεκριμένων πολιτικών, τόσο σε νομοθετικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Οι εν λόγω πολιτικές εδώ και πολύ καιρό είναι συνδεδεμένες βέβαια και με ένα δίκτυο επίσης ποικίλων άλλων παραγόντων, πολιτικού, οικονομικού, πολιτιστικού ή ακόμα και κοινωνικού χαρακτήρα. Σε αυτό το σημείο, επί παραδείγματι, θα μπορούσε ίσως κάποιος να λάβει υπόψη του την ύπαρξη εδώ και κάποια χρόνια, τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες, όσο αντίστοιχα και σε χώρες της ευρωπαϊκής ηπείρου, συγκεκριμένων μηχανισμών που εν πολλοίς φαίνεται να εστιάζουν ειδικότερα στην περίπτωση της ισλαμικής τρομοκρατίας, υπό το πρίσμα κυρίως των γεγονότων δυο τελευταίων δεκαετιών.

70

⁷⁰ Lutz J., Global Terrorism, Routledge, London - New York, 2013, σελ. 127

Από την άλλη όμως αντίστοιχα μπορούμε να δούμε, πως δεν παύει, για παράδειγμα, το νομοθετικό πλαίσιο σε πολλά μέρη του κόσμου να είναι συνυφασμένο με την αντιμετώπιση τρομοκρατικών ενεργειών που μπορεί να προέρχονται από διάφορες ομάδες, ιδεολογικές φράξιες, θρησκευτικές ή πολιτικές οργανώσεις. Υπό το βάρος και όλων όσων αναφέρθηκαν και πιο πάνω, είναι αλήθεια, πως όντως μερικές φορές υπάρχουν κάποια προβλήματα αναφορικά με το ζήτημα της προσπάθειας μας να ορίσουμε επακριβώς την έννοια περί τρομοκρατίας. Με άλλα λόγια, μπορεί κάποιες ενέργειες και δράσεις ορισμένων ατόμων ή και ομάδων ατόμων να είναι συνδεδεμένες με την πρόκληση πόνου ή και θανάτων ακόμα και μεταξύ αθώων πολιτών και ανθρώπων, την ίδια στιγμή ωστόσο, είναι αλήθεια, πως μπορεί να τροφοδοτούνται από κίνητρα συνδεδεμένα, παραδείγματος χάρη, με τον αγώνα κάποιου λαού για ανεξαρτησία, ελευθερία στην έκφραση κλπ.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, η έννοια περί τρομοκρατίας φαίνεται εν γένει να είναι εστιασμένη στο σκεπτικό περί άσκησης βίας, με αποτέλεσμα τις απώλειες αθώων ζώων. Στην συγκεκριμένη περίπτωση μάλιστα, η εννοιολόγηση περί τρομοκρατίας είναι εν πολλοίς συνυφασμένη με την ιδέα της σκόπιμης άσκησης βίας εναντίον αθώων ανθρώπων και ειδικότερα εναντίον ατόμων που δεν έχουν την δυνατότητα να ανταπαντήσουν επίσης μέσα από την χρήση όπλων.

Πέραν όλων των παραπάνω αναφορών, σε αυτό το σημείο είναι δυνατόν να λάβει κάποιος υπόψη του την ύπαρξη στις μέρες μας πλέον ενός συνόλου και κατηγορίας εν γένει διαφόρων τρομοκρατικών οργανώσεων σε όλο τον κόσμο. Οργανώσεων, επί παραδείγματι, που είναι ενταγμένες ιδεολογικά στον χώρο της άκρας δεξιάς και που είναι συνδεδεμένες με κοσμοθεωρίες, όπως αυτή του ρατσισμού και της φυλετικής ανωτερότητας των λευκών έναντι όλων των υπόλοιπων φυλών του πλανήτη. Τέτοιες οργανώσεις παράλληλα, είναι ενδεικτικό, πως μπορεί να συνδέονται μερικές φορές και με ακραίες φονταμενταλιστικές οργανώσεις από τους κόλπους εν γένει του χριστιανικού κόσμου. Η δράση τους εντοπίζεται, κατά κύριο λόγο στο δυτικό κόσμο, ενώ στο στόχαστρό τους τίθενται ομάδες πληθυσμών, όπως οι μετανάστες, άτομα κοινωνικών μειονοτήτων ή αντίστοιχα άτομα από αντίθετους πολιτικούς και ιδεολογικούς χώρους (κυρίως από το χώρο της Αριστεράς) .

Στην άκρα δεξιά επίσης ίσως θα ήταν δυνατόν παράλληλα να εντάξουμε και την περίπτωση των διάφορων ισλαμικών, φονταμενταλιστικών, τρομοκρατικών οργανώσεων. Κι αυτό, δεδομένου, ότι κι εδώ έχουμε να κάνουμε με την άσκηση βίας εν γένει εναντίον ομάδων πληθυσμών που ανήκουν σε άλλες θρησκείες και φυλές. Το θρησκευτικό κριτήριο εδώ πάντως ίσως θα πρέπει να θεωρηθεί ο σημαντικότερος παράγοντας. Η δράση των τρομοκρατικών ισλαμικών οργανώσεων, την ίδια στιγμή, είναι χαρακτηριστικό, πως, σε σύγκριση με ό, τι συμβαίνει με τις ακροδεξιές ή και τις ακροαριστερές τρομοκρατικές οργανώσεις των Δυτικών, έχει σε παγκόσμια κλίμακα ένα πολύ μεγαλύτερο γεωγραφικό εύρος δράσης. Αυτό άλλωστε εδώ και χρόνια έχει καταστεί σαφές μέσα από μια σειρά οργανωμένων τρομοκρατικών επιθέσεων που διαπράχθηκαν σε διάφορες χώρες του δυτικού κόσμου από ισλαμιστές φονταμενταλιστές (όπως το 2001 στη Νέα Υόρκη με την περίπτωση της επίθεσης στους Δίδυμους Πύργους ή αντίστοιχα το 2015 και το 2016 στην Γαλλία).

Αντίστοιχα, όπως σημειώθηκε και πιο πάνω, οι διάφορα ακροαριστερές τρομοκρατικές οργανώσεις από την άλλη μεριά, επίσης έχουν έναν μάλλον πολύ πιο περιορισμένο ορίζοντα στόχων και γεωγραφικού εύρους, ως προς την δράση τους, σε αντίθεση με την περίπτωση των ισλαμιστών τρομοκρατών και φονταμενταλιστών. Οι στόχοι τέτοιων οργανώσεων μάλιστα

διαχρονικά ήταν πολύ πιο συγκεκριμένοι, δεδομένου, ότι εστίαζαν και δεν παύουν άλλωστε ακόμα και ως τις μέρες μας να εστιάζουν περισσότερο προς συγκεκριμένα άτομα με πολιτική, οικονομική, κοινωνική ή δικαστική εξουσία και κύρος, προς άτομα, με άλλα λόγια, που θεωρούνται πως είναι εκπρόσωποι των διαφόρων συστημάτων που επιχειρούν να πολεμήσουν τέτοιες οργανώσεις. Το παράδειγμα της Φράξιας Κόκκινος Στρατός στην Δ. Γερμανία πριν από δεκαετίες ή της 17 Νοέμβρη στην Ελλάδα ως τις αρχές της δεκαετίας του 2000 είναι από τα πλέον ενδεικτικά.

7.2. Προτάσεις

Από κει και πέρα, σαφέστατα πλέον στις μέρες μας είναι αλήθεια πως στα πλαίσια της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν παύει να υφίσταται ένα δίκτυο συγκεκριμένων μηχανισμών ασφαλείας, με γνώμονα την αντιμετώπιση του προβλήματος της τρομοκρατίας, απ' όπου κι αν αυτή προέρχεται. Όπως είδαμε εξάλλου και πιο πάνω, αυτές οι ενέργειες που έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση εδώ και καιρό, είναι στη σωστή κατεύθυνση με περιθώρια βελτίωσης και πιο συγκεκριμένα χρειάζεται να εστιάσει στις ακόλουθες συνισταμένες:

- Στην παρουσία ενισχυμένων κανόνων αναφορικά με την πρόληψη των νέων μορφών τρομοκρατίας.
- Στην καλύτερη οργάνωση και ενίσχυση των ελέγχων στα σύνορα των διαφόρων κρατών – μελών της Ε.Ε., αλλά και στα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης.
- Στην παρουσία πλέον ενός συνόλου πιο οργανωμένων ελέγχων αναφορικά με την περίπτωση της τυχόν διακίνησης όπλων.

Η ύπαρξη και δράση πλέον εδώ και καιρό και μιας ειδικής υπηρεσίας και ομάδας σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, η οποία είναι επιφορτισμένη, με τον έλεγχο, την παρακολούθηση, αλλά και την αντιμετώπιση γενικότερα της προπαγάνδας που μπορεί να ασκείται μέσω τρομοκρατικών ομάδων και οργανώσεων στο Internet. Παράλληλα από την άλλη μεριά, εδώ και χρόνια πλέον, μια σειρά διαφόρων Οδηγιών, είναι ενδεικτικό, πως έχει συμβάλει σε μια καλύτερη οργάνωση των διαφόρων μηχανισμών ασφαλείας στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφορικά με το ζήτημα της αντιμετώπισης και ειδικότερα μάλιστα και της πρόληψης των περιπτώσεων τρομοκρατικών χτυπημάτων.

Αυτό εξάλλου, είναι συνδεδεμένο εν πολλοίς ειδικότερα με διαδικασίες, όπως, για παράδειγμα, αυτή της συλλογής αλλά και της ανταλλαγής διαφόρων πληροφοριών. Η τελευταία μάλιστα είναι σαφές, πως αποτελεί πλέον στις μέρες μας μια πολύ βασική και καθοριστικής σημασίας διαδικασία αναφορικά με την πρόληψη τρομοκρατικών χτυπημάτων, επιτρέποντας στους μηχανισμούς ασφαλείας ποικίλων κυβερνήσεων και κρατών να κινηθούν άμεσα και γρήγορα. Η συλλογή πληροφοριών άλλωστε, συνδέεται εν πολλοίς με το στοιχείο της ύπαρξης οργανωμένων δικτύων με καταχωρήσεις, χάρις στα οποία συγχρόνως είναι δυνατή και η ανίχνευση διαφόρων υπόπτων ή ατόμων που μπορεί να έχουν σχέσεις με τρομοκρατικές οργανώσεις, εξτρεμιστικές ιδεολογίες κλπ.

Βιβλιογραφία

- Argomaniz J., (2013). *The EU and Counter – Terrorism*, Routledge, London – New York.
- Argomaniz J., Bures O., & Kaunert C., (2015). *EU Counter Terrorism and Intelligence: A Critical Assessment*, Routledge, London – New York
- Bergen P., (2011). *The Longest War: The enduring conflict between America and Al - Qaeda*, Free Press editions, New York
- Bickerton I.J., (2001). *A Concise History of the Arab - Israeli Conflict*, Routledge, London
- Blaker K., (2003). *The Fundamentals of Extremism: The Christian Right in America*, New Boston Books, Boston
- Brienes W., (1989). *Community Organization in the New Left, 1962 – 1968: The Great Refusal*, Rutgers University Press, New York
- Carr M., (2007). *The Infernal Machine: A History of Terrorism*, The New Press, London
- Elschans H., Quaiassa R., Tetreault M.A., (2015). *The Transformation of Politicized Religion: From Zealots into Leaders*, Routledge Editions, London – New York
- Elshtain J.B., (1991). *Just War Theory*, New York University Press, New York
- Enders, Sandler & Gaibulloev, (2011). «Domestic versus Transnational Terrorism: Data, Decomposition and Dynamics, in *Journal of Peace Research*», 319 - 337
- Heywood A. (2007). «Πολιτικές Ιδεολογίες, μετάφραση Χαρίδημος Κούτρης, επιμέλεια Νίκος Μαραντζίδης» εκδόσεις Επίκεντρο, Αθήνα
- Hoffman D. (1998). «The Oklahoma City Bombing and the Politics of Terror» Feral House, New York
- Kassimeris G. (2001). «Europe's last Red Terrorists: The Revolutionary Organization 17th November» New York University Press, New York
- Keeran D. (2009). «Christian Terrorism: lay down your life, take up your cross» Create Space Independent Publishing Platform, New York
- Κομηνάτου Π.Α. (2013). «Διεθνής και εγχώρια τρομοκρατία: ο ρόλος των ΜΜΕ, Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Krieger T., & Meierrieks D. (2019). «The economic consequences of terrorism for the European Union» *Diskussionsbeiträge*, No. 2019-02, Freiburg
- Lutz J. (2013). «Global Terrorism» Routledge, London - New York
- Maniscalco M.L., & Rosato V. (2019). «Preventing Radicalization and Terrorism in Europe – A Comparative Analysis of Policies» Cambridge Scholar Publishing, London
- Maras, M.H. (2012). «Counterterrorism» Jones and Bartlett Learning, London
- Moncourt A. (2008). «Daring to struggle, failing to win: The Red Army Faction's 1977 Desperate Campaign» PM Press, London
- Nacos B.L. (2019). «Terrorism and Counterterrorism» Routledge, London and New York

- Nesser P. (2019). «Islamist Terrorism in Europe» Oxford University Press, Oxford UK
- Nillson P.E. (2018). «Open – Source Jihad: Problematizing the Academic Discourse on Islamic Terrorism in Contemporary Europe (Elements on Religion and Violence) » Cambridge University Press, Cambridge UK
- «Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας και την Αντικατάσταση της απόφασης – πλαισίου 2002 / 475 ΔΕΥ του Συμβουλίου και για την τροποποίηση της απόφασης 2005/671/ΔΕΥ του Συμβουλίου», PE – CONS 53/16, Βρυξέλλες, 23 Φεβρουαρίου 2017
- Παπαγεωργίου, Κ.(2008). «Πόλεμος και Δικαιοσύνη, πολιτική φιλοσοφία για τον κόσμο, στο “Ο Δίκαιος Πόλεμος κατά της Τρομοκρατίας”», Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα
- Παπαχελάς Αλ. (2003). «Φάκελος 17 Νοέμβρη» Εκδόσεις Εστία, Αθήνα
- Petersen U. (2018). «Blessings and Victims of Globalization: Economic and social development, relative impoverishment, unemployment, economic crises, right – wing and left – wing radicalism, religious wars, refugee flows and the responsibility of Europe» Tredition editions, Berlin
- Schelling T.C. (1991). «“What Purposes can International Terrorism serve?” in R.G. Frey & W.C. Morris (eds.), Violence, Terrorism and Justice» Cambridge University Press, Cambridge – London
- Seierstad A., & Death S. (2015). «One of us: the story of Anders Breivik and the massacre in Norway» Farrar, Straus and Giroux, New York
- Silke An. (2020). «Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism» Routledge, London
- Sterba J.P. (2006). «Terrorism and International Justice» Oxford University Press, New York
- Stern J. (2004). «Terror in the Name of God: Why Religious Militants Kill» Harper Perennial, London
- Walzer M. (1977). «Just and Unjust Wars» Basic Books editions, New York
- Wright L. (2006). «The Looming Tower: Al-Qaeda and the Road to 9/11» Knopf, New York
- Zinn H., & Arno A. (2002). «Terrorism and War (Open Media Series) » Seven Stories Press, New York

Ηλεκτρονικές Πηγές

«Άτυπη Σύνοδος των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων», Βρυξέλλες, 12 Φεβρουαρίου 2015 – Δήλωση Μελών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου», (online), Available from: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2015/02/12/european-council-statement-fight-against-terrorism/>(Πρόσβαση 10 Ιανουαρίου 2021)

Chichizola J., "Strasbourg (2018): après la mort du terroriste, la recherche d'éventuels complices", in (online), Available from: <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/2018/12/14/01016-20181214ARTFIG00282-strasbourg-apres-la-mort-du-terroriste-la-recherche-d-eventuels-complices.php/>(Πρόσβαση 11 Ιανουαρίου 2021)

"Η αντιπρομοκρατική δράση της Ε.Ε.", (online), Available from: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/fight-against-terrorism/#>(Πρόσβαση 5 Ιανουαρίου 2021)

Siddique H. (2016) "Berlin attack: Germany issues European arrest warrant for new suspect - as it happened", 21 December 2016, (online), Available from: <https://www.theguardian.com/world/live/2016/dec/21/berlin-attack-police-suspect-christmas-market-live-updates> (Πρόσβαση 10 Ιανουαρίου 2021)

«Το Ισλαμικό Κράτος ανέλαβε την ευθύνη – Νύχτα Τρόμου στο Παρίσι: 127 νεκροί και 180 τραυματίες σε σειρά επιθέσεων», 15/11/2015,(2015) (online), Available from: <https://web.archive.org/web/20151115025706/http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22769&subid=2&pubid=64287086>(Πρόσβαση 22 Ιανουαρίου 2021)